

December

Razori

Pokojno sije zvezda repatica,
treh kraljev svetih v Betlehem vodnica.

Ne le to noč; vsevilj in vsem stvarjem
ti kaži pravo pot; mir ljudem . . .

1935

List za odraslo mladino

1936

VESEL
BOŽIČ!

Sveta noč,
Blažena noč
Vse že spi,
Je polnoč.

Spavaj dete sladko !

V S E B I N A

Winkler Venčeslav: Lučka 111. — R. Katalinić Jeretov: Ime 113. — Oskar Hudales: Ugrabljeni bogovi 114. — Maksim Gaspari: Nekaj o naših kmečkih skrinjah 118. — Pavel Kunaver: William Shakespeare 121. — D. M.: Filip Višnjić 126. — I. B.: 1. december 1935 — ob 100-letnici ilirskega pokreta 127. — Drago Humek: Električna svetilka na stojalu 128. — Pavel Kunaver: Skrivnostna pota Ljubljane 129. — Slavko Veselič: Jugoslovanske znamke 131. — Petkovšek Anton: Božična noč 134. — Božo Račič: Božični in velikonočni prtički 134. — Črni Diamant: Življenje rudarja v Trbovljah 135. KAKO BI UREJEVALI „RAZORE“ . . . 136. — Fakin Anton: Vraže 139. DROBIŽ: Miki Maus, Šaljivi slikar 140. Brzine v sportu, Za šalo 141. Tanjše kot ženski las, Čuda tehnike 142.

UREDNIKOVO PISMO

V tej številki je kritika Razorovcev. Poleg teh ocen, želj in nasvetov sem jih dobil še nekaj, ki jih pa ne morem priobčiti zaradi pomanjkanja prostora. Mogoče drugič! Prečitajte torej, kaj mislijo naročniki in naročnice. Uredništvo bo na vsa ta pisma, na vse te želje odgovorilo v prihodnji številki, da boste slišali oba zvana.

Krivec Jože in Musek Vitko: Vse je prilično dobro za „Razore“, toda morata počakati, da pridejo tudi drugi na vrsto, ker imam zdaj mnogo prispevkov iz mladih vrst. Hribovšek Bogomir: Lahko še pošlješ; izberi najboljši sestavek in mi ga pošlji. Princ Svetozar: „Na kmetih“ ne bom priobčil, dasi si znabili tako napisal, kakor je res. Dandanes ni po večini na kmetih več tako lepo, kot opisuješ. Huda je borba kmeta za obstanek. Grilc Bojan: Potopisa, žal, ne morem priobčiti, ker je mnogo, mnogo preobširen. Humsky Zorka: Tvoj opis bi bil primeren že za 1. številko, zato je zakasnil. Pošlji še kaj. Petkovšek Anton: Priobčil bom kaj.

MARIBORSKA TISKARNA V MARIBORU

razpošilja po naročilu za ceno 5.— Din originalne platnice za vse letnike „Razorov“. Naročilo izvršite z nakaznico in navedite letnik.

„Razori“ izhajajo desetkrat na leto v šolskih mesecih in veljajo na leto 30.— Din, za pol leta 15.— Din, za četrt leta 7.50 Din. Posamezna številka stane 3.— Din. — List izdaja »Udruženje jugoslovanskega učiteljstva meščanskih šol, sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani«, zanjo odgovarja Maks Hočevar, ravnatelj meščanske šole v Ljubljani. — Urednik Tone Gaspari, ravnatelj meščanske šole v Rakeku. — Za uredništvo odgovoren Drago Humek, ravnatelj meščanske šole v Mariboru. — Vse dopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »RAZOROV«, Rakek. — Za Mariborsko tiskarno odgovarja Stanko Detela, ravnatelj v Mariboru.

WINKLER VENCESLAV:

LUČKA

Šele v mraku se je Dane spomnil, da nimajo ne božičnega drevesca ne jaslic. Tudi ogenj v štedilniku je že ugašal in komaj nekaj krompirjev je ostalo za praznik. Oče in mati sta čepela pri štedilniku in se grela, sestra Francka je zrla nekam skozi okno, Toneta pa še ni bilo domov. Dane ni mogel prenesti molčanja in teme in ko je še pomislil, da so se včeraj učili v šoli, da je na tak večer vse v lučkah, je nenadoma zahrepenel po svetlobi. Seveda, doma ni ne svečk ne petroleja. Ni pomišljal dolgo, zavihal je ovratnik na raztrgani suknji, stisnil glavo med ramena ter se izmuznil na ulico.

»Lučko moram imeti, na vsak način jo moram dobiti,« je ponavljal sam zase. »Treba bo zaslužiti dinar.«

Obžaloval je, da se je šele zdaj spomnil na to. Krenil je na veliko cesto, stopil čez njo, za trenotek so mu oči ušle v razsvetljene izložbe, stresel se je, obrnil se in jel iskati med ljudmi. Od nekod kot iz silne daljave je zamolklo pozvanjalo, a čisto drugače kot ob drugih večerih, na ulici je dišalo po nečem prazničnem, svetem. Ugledal je gospo, ki je hitela mimo njega in se mučila z velikimi zavitki.

»Gospa, ali vam lahko pomagam?« je zaprosil.

»Proč, paglavec beraški! Še prijelo se te bo kaj!«

Dane je povesil glavo, stisnil je pesti in začel iskati drugega pota. Seveda, ljudje imajo že lučke doma in ne morejo razumeti, kako je njemu. Šel je mimo trgovin in se oziral v okna. Oh, če bi bila odprta! Bele, rdeče, zelene svečke so se mu smehljale, pod njimi ga je pa dražil listek: Štiri za dinar. Samo iztegniti bi bilo treba roko... Še nekajkrat je poskusil, ponujal se je za pomoč mimohitečim, a zdelo se mu je, kakor, da ima že sleherni človek svoje mesto na tem svetu in da je on čisto nepotreben. Tresel se je od mraza in šklepetal z zobmi. Naslonil se je na zid, iztegnil roko in začel prositi, ponavljajoč z enoličnim glasom:

»Usmilite se ljudje božji, nocoj, ko je sveti večer...«

Nihče ga ni pogledal, ljudje so hiteli mimo njega, dva, trije so se zadeli obenj, da se je prestrašil. Potem je ugledal, da se bliža stražnik s križpotja. Sključil se je kot bi se hotel skriti ter se splazil proč. Obrnil se je proti domu. Spotoma je potrkal v nekaterih hišah.

»Še nocoj ni miru!« so godrnjali ljudje.

»Luči nimamo,« je razkladal, »če imate kak kosček svečke...«

»Kaj boš z lučjo! Še zažgeš kaj!« so ga zapodili.

Ves potrt je gledal po hišah. V vseh oknih so gorele luči, nekje je odmevala pesem, in ljudje, ki jih je srečaval, so se smehljali. Čudno zmeden je le s težka našel hišo, kjer so stanovali v kleti. Tipal je po stopnicah, nalahko je stopal, po prstih je šel do vrat, tam se je ustavil in poslušnil. Slišal je enakomerno sopenje ljudi, nato je nekdo vzdihnil.

»To je mati,« se je zganil in poslušal dalje. Rad bi vedel, če se je že vrnil Tone. Dolgo ni razločil ničesar, naposled je v stanovanju nekdo vstal in stopil po sobi.

»Tone,« je spoznal Dane. »Luči pa še nimajo.«

Pobit se je splazil spet na cesto. Sedel je na prag pred hišo in šlo mu je na jok.

Takrat je prišel po cesti star človek, ogrnjen v temen plašč. Ko je ugledal na pragu sedečega Daneta, se je ustavil:

»Kaj pa ti!« je zamrmral.

»Oh,« je vztrepetal fant, »luči bi rad, revni smo in nocoj je sveti večer, oče nima dela, Tone in Francka tudi ne in še lučke ne bomo imeli. Kar tako je pa nikjer ne dado.«

»Luči ti ne dado?« je zamišljeno dejal tujec. »Pojdi no, nocoj je povsod dovolj svetlobe. Kar z menoj stopi, nekje jo bova že prižgala.«

»Res?« se je vzradostil Tone.

»Kakopa!« je potrdil tujec.

Vesel je šel Tone za njim. Pred nizko hišo v temni ulici sta se ustavila. Tujec je odklenil vrata, šla sta po veži in stopila naposled v delavnico.

»Luč bova morala namreč šele napraviti,« je pojasnil tujec. »Toda napravila bova tako, ki je ne bo mogoče kar tako ugasniti. Le pomagaj mi!«

Tega ni Dane še nikoli videl, kako se delajo luči. Pomagal je mojstru, prenašal vosek in olje, kuril nizko pečico in po debeli uri je bila

lučka izdelana. Bila je podobna majhni sveči. Mojster jo je prižgal in revna delavnica se je napolnila s prečudno svetlobo.

»Take nima nobeden v mestu,« je dejal mojster z žarečimi očmi.
»Lahko bo svetila vsem, ki živijo po temah.«

»Taka lučka!« je razpel Dane roke.

Zahvalil se je mojstru, vzel lučko in odhitel proti domu. Med potjo jo je skril pod suknjo, a se mu je zdelo, da se širi od nje mehka toplota. Pospešil je korake in ko je doma odprl vrata, je veselo zavriskal. Vsi štirje so osupnili in si pomeli oči, ker jih je oslepila svetloba. Postavil je lučko na mizo in zagledali so se vanjo. Svetloba je pa prodrla stene, zasvetila je po ulici in od vseh strani so začeli prihajati ljudje, ki niso imeli doma in strehe. Gnetli so se okoli hiše, nekateri so sedli na stopnice, najbolj radovedni so prišli prav v stanovanje. Niti besedice niso zinili, zdelo se jim je, da se že davno poznajo in da spadajo skupaj. Odkrili so se in bilo jim je pri srcu lahko in svetlo, kakor da so vsi še otroci v davnih časih. Nad mestom je bučala pesem božičnih zvonov in še stražnik, ki se je približal s križpotja, da bi videl, kaj je s to čudežno lučjo, ni gledal mrzlo in strogo, tudi on se je odkril in pokrižal ter dejal:

»Le mirni bodimo, mogoče bo pa nekoč le kako drugače...«

R. KATALINIĆ JERETOV;

IME

Tudi on ni imel imena. Našli so ga še majhnega nekje na potu. Odrastel je z vsemi vetrovi, težko mu je bilo na svetu; odrastel je popolnoma sam brez svojega in brez materinega blagoslova. Kam naj gre, kod naj hodi? Šel je med berače, toda povsod so ga pognali, ker ni imel niti — imena. In v žalosti je vprašal lastovke nad seboj za svoje ime; ali lastovke so hitele brez odgovora nekam v daljavo. Vprašal je ljudi, toda ljudje so ga čudno gledali; včasih se je zgodilo, da se je kak človek nasmehnil, se dotaknil s prstom čela in mu dejal: »Norec!« In on se je opotekel dalje kakor proklet brez imena.

Nekega dne, ko je sonce najlepše sijalo nad cvetočo zemljo, je pogledal okrog in videl, da ob robu žubori potoček, veselo kakor poletna ptica, kajti on je imel svoje ime. Rekli so mu »srečni potok«. Revež se je spustil na zemljo, se nagnil nad potoček in pil, a dolgi lasje so se mu močili v vodi.

V tem trenutku se je oglasilo z onkraj potoka: »Ti piješ, brat. Imaš košček kruha, lačen sem?«

Revež se zdrzne in ponovi zase: Brat. Seže v torbo in vrže onemu čez potok polovico svojega kruha. Neznancu se razvedri lice in toplo de: »Bog naj te blagoslovi, brat, hvala!«

Revež ponovi zase ono ime: Brat.

Najbrž je to njegovo ime; saj ga je neznanec poklical s tem imenom in se mu s tem imenom toplo zahvalil za kruh. In oni človek ni vedel za njegovo ime.

Tedaj se je nasmejal tudi on milo in ljubeznivo človeku in odšel

po stezi, vesel kakor mladi sončni dan. Ponavljal je v sebi tisto lepo ime: Brat! Brat!

Ime mu je zvenelo tako sladko. Najbrž je bilo to njegovo pravo ime.

Ko so posijale prve zvezde, je prišel v vas; v mraku so se zasvetila okna po hišah. Revez je potrkal na prva vrata. Neki glas ga je vprašal:

»Kdo si, božji?«

»Brat sem!« je odgovoril on mirno.

In vrata so se odprla.

OSKAR HUDALES:

UGRABLJENI BOGOVI.

ILUSTRIRAL: F. S. STIPLOVŠEK.

(Nadaljevanje.)

V hipu je bila vsa beznica na nogah. Tudi Parker je skočil pokoncu in preplašeno gledal, kod bi se umaknil. Nekateri gostje so tiščali k izhodu, drugi so preplašeno begali med mizami in iskali, kam bi se skrili. Neki mornar je zgrabil mizico in jo zalučal proti Malajcu, a ni zadel njega, temveč — Parkerja. Mož je zviška telebnil na pod.

Kakor blisk sva Peng-Li in jaz skočila k njemu. Pobrala sva njega in njegovo aktovko ter rinila s težkim dedcem na rokah proti izhodu, ne meneč se za kraval, ki je naraščal v beznici od sekunde do sekunde. Prišedši na ulico sva poklicala neki avtotaksi, ki je slučajno vozil mimo ter se z najinim bremenom vred zbasala vanj. V tem hipu je planil iz beznice ponoreli Malajec. Vse, kar je bilo na ulici je zbežalo kakor splašene kokoši.

Amok! Amok!

Po sredini ulice je drvel Malajec z okrvavljenim krisom v krčevito stisnjeni pesti in strašnim ognjem v široko odprtih očeh...

Amok! Amok!

V presunljivi vrišč ljudi so se zarezali ostri žvižgi policijskih piščalk in brnenje našega avta.

Na svežem zraku se je Parker kmalu zavedel. Lahko si mislite, kako je debelo pogledal, ko je poleg sebe videl naju. Preplašeno je vprašal po aktovki. Ko je videl, da jo imam v naročju, se je takoj pomiril.

4. V BANDJERMASINU.

»Ali znate boksati?« je Parker naslednji dan vprašal Peng-Lija, ko smo se vkrcali na majhen nizozemski parobrod, ki naj bi nas prepeljal na Borneo.

»Toda, mister Parker...« je hotel Kitajec užaljeno nekaj oporekati.

»All right!« ga je prekinil Američan. »Kadar me boste še kdaj videli v kaki opijski beznici, me zboksajte docela. Ste razumeli? Docela!«

Glasno sva se zasmejala. Še Jusuf se je zarežal preko vsega rjavega obraza.

»Prokleti opij!« je rekel Parker, se zasukal na petah in odhitel v svojo kabino, skrbno skrivajoč pod velikim tropskim klobukom ogromno marogasto bulo, ki mu je preko noči zrastle na brežibni pleši v spomin na mizo, ki je prejšnji večer prifrčala v njegovo glavo.

V Parkerjevem spremstvu smo bili sedaj trije. Dobili smo skupno kabino in tako sem mogel Jusufa med potjo v Bandjermasinu nekoliko bolje spoznati. Reči moram, da sem bil nekoliko razočaran, kajti dečko se je popolnoma dostojno vedel. Pričakoval sem, da bo proti nama, ali vsaj proti meni, suženjsko prijazen, ali pa surov, za kar naju bo pač smatral — za gospodarja ali za podložnika. Ker se mu že spočetka nisva vsiljevala in ker je kot ladijski strežnik prišel v stik z različnimi ljudmi, je po vsej priliki uvidel, da je v obče- vanju z ljudmi možna tudi neka srednja pot. Bil je molčeč, kakor so večinoma vsi Malajci, a uslužen in prijazen. Le napram Parkerju se je po pasje obna- šal. To me je toliko motilo, da nikoli nisem mogel biti odkritosrčno prijazen z njim. V skoro enakih odnošajih sta bila s Peng-Lijem.

Po kosilu naju je Parker poklical k sebi v kabino. Povabil naju je za mi- zo ter nama ponudil čaja in cigar.

»Najprej se vama moram zahvaliti za uslugo, ki sta mi jo storila v oni beznici,« je dejal. »Prepričala sta me, da sta resna in poštena človeka. Sram me je, da sem se dal zavesti radovednosti in šel kadit opij. No, pa pustimo to!«

Nekajkrat je na debelo potegnil dim iz cigare, se počohal po marogasti buški in nadaljeval:

»Svrha mojega potovanja vama je znana. V Bataviji sem imel srečo, da sem govoril s predsednikom tamkajšnjega zemljepisnega društva. Povedal sem mu, kako nalogo sem si stavil. Bil je ves navdušen in mi dal nekaj dragocenih nasvetov. Rekel mi je, naj v Bandjermasinu poiščem polkovnika van Boven, ki je na svojih potovanjih po Borneu baje videl pri nekem plemenu oni kipec, ki ga iščem. Kam in kako dolgo bomo potovali, še ne vem, pač pa si že danes lahko razdelimo delo. Ali imata glede tega kake želje?«

»Mislím, da ste me najeli kot kuharja,« je rekel Peng-Li, »in si vsled tega ne morem mnogo izbirati.«

»All right! Vam sem odločil ministerstvo za prehrano,« se je nasmehnil Parker. »Hočem le vedeti, če boste zmogli vse sami, ali potrebujete pomočni- ka.«

»Če ostanemo samo mi štirje, bom že zmogel,« je odvrnil Peng-Li.

»Ah, ne, ne!« ga je živahno zavrnil Parker. »Naša odprava se more še zelo pomnožiti. Pomislite, da bom moral najeti še prilično število veslačev. V notranjost otoka namreč ne moremo priti drugače ko v čolnih po reki Ba- rito. Kot pomočnika vam bom dodelil Jusufa.«

»In kakšen posel ste meni namenili?« sem vprašal.

»Vi boste kot poklicen mornar tehniški vodja podjetja,« je odvrnil Parker. »Poveljevali boste veslačem. O vseh podrobnostih se pomenimo še v Ban- djermasinu.«

Nato je zasukal pogovor na dogodke v kladnici opija in naju izpraševal, kako sva zašla tja. Seveda mu nisva povedala, da sva ga zasledovala. Re- kla sva, da sva čisto slučajno zašla v beznico.

Ko sva zapustila njegovo kabino, je v bližnji hodnik švignila neka po- stava. Zdelo se mi je, da je bil Jusuf. Peng-Li ni ničesar videl. Zato se tudi nisem mogel prepričati, če je bil moj sum pravičen. Na vsak način je nekdo prisluškoval našemu pogovoru.

Na prvi pogled je Bandjermasin pravljica. Naš parobrod je zavil v ozek, a globok rečni tok. Na obeh bregovih je v belomodro nebo sililo bujno zelenje. Zdelo se je, da se nekje visoko nad nami stikajo ogromni palmi listi, kajti izza njih se je lesketal samo ozek trak neba. Skrivnostna tišina je ždela na obeh bregovih, skrita v pravcatih stenah zelenja, prepletenega z bujnopisanimi orhidejami in kričeče barvanimi cvetovi lijan. Taka razkošnost je možna samo še v sanjah. Vse, kar sem do tedaj videl, je bilo v primeri s tem pragozdom samo bežna senca. Nič se v tem razkošju ni zganilo, vsak list je miroval kakor naslikan. Borneo nas je sprejel strogo in molčeče, kakor bi nam grozil, kakor bi nas svaril, naj ne onečaščamo njegove divje, deviške lepote. V resnici mi je stisnila srce čudna tesnoba. Stokrat ljubše bi mi bilo bučanje viharja na odprtem morju. Tam smo gledali naravi iz oči v oči. Vedeli smo, s kom imamo opraviti in kako se moramo bojevati. Pragozd pa je bil mrk, neodkritosrčen nasprotnik. Še opice z rdečo dlako, ki smo jih tu pa tam ugledali v vrhovih palm, niso bile ona živahna bitja, ki jih vidiš v Indiji. S strogimi obrazi so gledale na nas in na mimo hiteči parobrod.

Tudi voda je bila negibna ko svinec. Razgibal jo je samo parobrod, in valovi, ki so se odbijali od njega, so zamolklo pljuskali ob blatne bregove. Povsem neresnični so se tu pa tam na teh valovih zazibali majhni, ozki čolni. Ravno tako molčeči malajski otroci so sedeli v njih.

Kljub pošastnemu molku sem čutil, da nekje v globini džungle utriplje divje, razbrzdano življenje. Res, strah me je bilo tega nepoznanega življenja, a takoj sem se pomiril, ko sem se ozrl v prijatelja Peng-Lija. Njegov obraz je bil miren kakor navadno. Prepričan sem bil, da je snoval iste misli, a tega ni pokazal. Nasmehnil sem se in rekel:

»Zdaj se začne zares, Peng-Li.«

Kitajec je samo prikimal.

Parobrod je zavil okrog ovinka v zaliv široke reke. Ob zalivu smo ugledali kup nizkih poslopij. Bili smo v Bandjermasinu. Cel roj ozkih, iz enega samega debela izdolbenih čolnov, ki jim Malajci pravijo pran, je obsul naš parnik.

Bandjermasin so v 17. stoletju ustanovili Portugalci, a je pozneje prišel v nizozemsko last. Spominjal me je nekoliko na Banghok v Siamu. Kakor tam, smo tudi v Bandjermasinu videli množico hiš na koleh, pravcatih mostišč, nameščenih vzdolž reke, in številnih prekopov. Kar je zidanih poslopij, so last Nizozemcev in bogatih Kitajcev. Mesto samo je pravo nasprotje svoje tihe okolice. V njem vlada ista živahnost ko v Bataviji, samo da je Bandjermasin veliko manjši. Domačini v okolici se pečajo pretežno s pridelovanjem popra, ki je državni monopol. V ostalem pa je v bližini mesta mnogo najdišč zlata in dijamantov. Po vsem tem bi človek moral soditi, da bo v Bandjermasinu našel samo srečne, vesele ljudi. Kaj še! Vse bogastvo se steka v roke nekaterih belih zatiralcev, vsi domačini pa živijo bedno, gladno življenje, morda še slabše, ko njih svobodni bratje v srcu džungle.

Nastanili smo se v nekem hotelu, kjer je Parker Peng-Lija in mene takoj poveril z nakupom tobaka, konzerv, prepečenca, različnega orodja, orožja in razne drobnarije.

Jusuf je šel z nama, da bi pomagal nositi nakupljeno blago, Parker pa je odšel iskat polkovnika van Boven. Najprej sem v banki vnovčil njegov ček in se takoj lotil posla. Pri tem sem opazil, da nam bo Jusuf res veliko pomagal. Znal se je pomeniti z vsakim človekom, pa naj je govoril kakršenkoli jezik.

»Strašno me žeja,« sem rekel Peng-Liju, ko smo se vrnili v hotel. »Pojdi mo v restavracijo na čašo limonade!«

»Samo trenutek počakaj,« mi je odvrnil. »Moram poiskati Parkerja in mu povedati, da bo treba kupiti še nekaj riža. Kmalu se vrnem.«

Jusuf je šel svoja pota, Peng-Li h Parkerju, jaz pa nad limonado. Komaj mi jo je natakark prinesel, že je pritekel moj kitajski tovariš nazaj. Na licu se mu je videla neka zbežanost. Sklonil se je k meni in mi pošepetal:

»Pojdi takoj z menoj, nekaj zanimivega boš videl. Hitro!«

V dušku sem izpil hladno limonado in mu sledil. Vodial me je na senčno verando, po kateri se je prišlo v Parkerjevo sobo in me tiho posvaril:

»Pojdi počasi in ne delaj ropota. Poglej v Parkerjevo sobo, a glej da te ne opazi!«

Previdno sem se bližal Parkerjevemu oknu. Ropotati nisem mogel, čeprav bi hotel, kajti veranda je bila pokrita z mehko preprogo. Parkerjevo okno je bilo na široko odprto. Mož je sedel pri mizi in nekaj pisal. Pred njim so stali trije kipci malikov, zlati in posuti z dijamanti. Takoj sem razumel, čemu je bil Peng-Li tako razburjen. Previdno sem se zopet odstranil in se pridružil Peng-Liju.

»Lepa reč!« sem dejal.

»Kaj praviš?« me je vprašal.

»Kaj pravim?« sem rekel ogorčeno. »Pravim, da je Parker navaden slepar. Ves čas nama že pripoveduje neko pravljico o maliku, ki ga hoče ugrabiti iz sredine džungle, sedaj pa ima že tu v Bandjermasinu kar tri take bogce.«

»Mož naju enostavno zavaja v neke dvomljive posle,« mi je rekel Peng-Li. »Če bi mislil resno, bi govoril resnico. Kaj storiti?«

»Jaz zase že vem,« sem rekel. »V kake umazanije se ne bom spuščal, to je ena. Parkerju bom že danes odpovedal službo, to je druga.«

»Sem popolnoma tvojega mnenja,« je odvrnil Kitajec. »Pojdiva v restavracijo, da mirno preudariva in se pomeniva.«

Ubogal sem njegov nasvet. Kakorkoli sva pozneje v restavraciji pretehtavala najin položaj, sva prišla vedno do enih in istih sklepov. Parker nama je natvezel pravljico o maliku, zato ima s svojim potovanjem druge namene. In ker nama teh namenov ni po pravici odkril, niso poštene. Ker nočeva biti nepoštene, mu morava torej odpovedati službo.

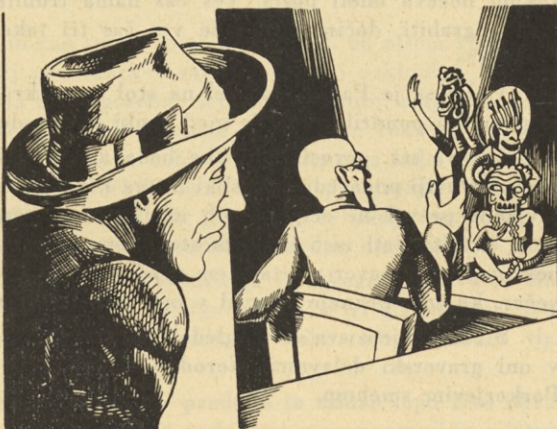
»Kar zdaj-le pojdiva,« sem dejal. »Prej ko končava, bolje je.«

V tem je pristopil Jusuf in povedal, da želi sahib Parker govoriti z nama.

»Še bolje,« je zamrmral Peng-Li in odšli smo.

Parker je še vedno sedel za mizo, na kateri je imel razgrnjen zemljevid, le kipcev ni bilo nikjer več.

»Glejta!« je rekel, ko smo vstopili in pokazal neko točko na zemljevidu.

»V tej-le pokrajini, blizu izvira reke Barito, pri plemenu Panjabong je polkovnik van Boven videl kipec, ki ga iščemo. In ne samo enega, temveč več, kakor sem pravilno slutil. Daleč je tja, a k plemenu Panjabong moramo priti. Prav k izvirom Barita na vznožje Müllerjevega gorovja pojdemo. Ah, kako vabljivo potovanje! Ali ne?«

Bil je od besede do besede bolj navdušen. Samo za trenutek se je od-
dahnul in takoj vznemirjen nadaljeval:

»In pomislite, Panjabongi so še popolni, nedotaknjeni divjaki. Sovražnikom režejo glave in jim prijejo kri, da bi bili močnejši...«

»Pri vsej zadevi je kočljivo samo to,« sem ga hladno prekinil, »da si midva ni najmanj ne misliva pustiti porezati glav in izpiti krvi...«

»Seveda, seveda,« se je nasmehnil Parker.

»...ker namreč sploh ne pojdeva z vami,« je Peng-Li nadaljeval moj stavek.

»Kako? Zakaj?« je planil Parker. »Vidva mi odpovedujeta službo?«

»Da, gospod Parker,« sem rekel povsem mirno. »Z neodkritosrčnim človekom nočeva imeti posla. Ves čas nama trobite o nekem maliku, ki ga je treba ugrabiti, dočim nosite že ves čas tri take stvore s seboj. Čemu to varanje?«

Tedaj se je Parker sesedel na stol in se krohotal do onemoglosti. Ko se je nekoliko pomiril, nama je med sunki smeha dejal:

»Vidva sta, oprostita, velika bedaka. Ti kipi vendar niso pravi. Dal sem jih v Bataviji ponarediti po sliki onega kipca, ki sem ga videl v Mehiki. Da bi divjakov preveč ne ociganil, jih mislim samo zamenjati za prave. Te ponarejene, ki niti zlati niso in je mesto dijamantov steklo na njih, mi je izgotovil neki malajski graver v kitajskem predmestju stare Batavije. Šel sem po nje oni večer, ko sem pozneje zataval v ono opijsko beznico.«

S Peng-Lijem sva se spogledala. Sedaj sva šele vedela, kaj je Parker iskal v oni graverski delavnici. Nerodno sva se opravičila in odšla med veselimi Parkerjevim smehom.

(Dalje.)

MAKSIM GASPARI:

NEKAJ O NAŠIH KMEČKIH SKRINJAH

Ljubezen do narodne umetnosti najbrž človek podeduje. Mislim, da je bilo tako tudi pri meni. Ko me je pa srečno naključje kot mladega človeka privedlo v Kamnik, kjer sem bil v stalnih stikih z ljubeznivim in vsestransko izobraženim prijateljem g. inspektorjem Sadnikarjem, se je moje nagnenje do narodopisja še stopnjevalo, zlasti ko sem študiral njegovo zbirko starin in poslušal njegove modre nauke in strokovne nasvete. Zbirala sva skupaj narodne umetnine in kot »leteča Holandca« brzela na kolesih po vsej Gorenjski. Pozneje sem se vozil na take ekskurzije sam. Ustavljaj sem se pri kmečkih domovih, opazoval, prerisaval in povpraševal pri ljudeh. Skicirka je bila kmalu polna. Kadar sem iztaknil kaj posebnega, sem zvečer z veseljem hitel v Kamnik. Glavna in temeljita razprava je sledila šele doma, kjer mi je prijatelj o vsaki stvari še pojasnjeval in razlagal kakor pravi učitelj. Tako sem postal skorajda neugnan ljubitelj vseh tistih skrivnosti, ki jih

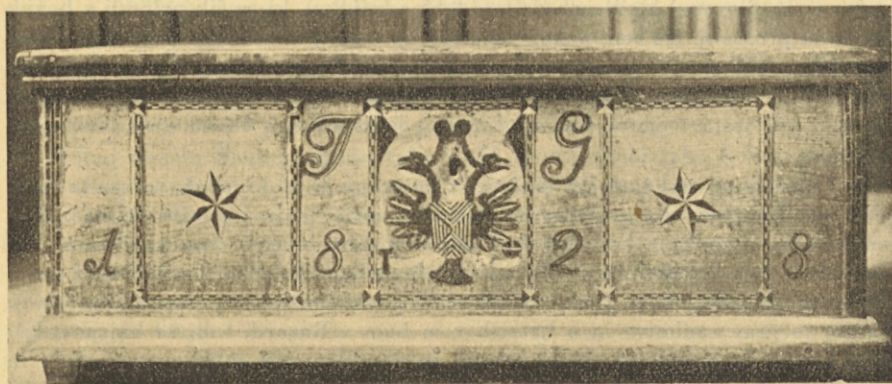
Gorenjska poslikana skrinja.

je hranilo in jih še hrani naše slovensko ljudstvo kot dokaz svojega izrednega umetniškega čuta in dela.

O, lepi časi so bili tedaj in rad se jih spominjam! Res, da nisem vedel, kaj je »ofsajd«, kaj »sprint«, kaj »telemark«; saj sem komaj »sklopko« poznal; ali kadar sem naletel v izbi na kako posebno lepo židano ruto, majoliko, sliko na steklu, staro skrinjo — tedaj je bil to zame svojevrsten rekord. Da, tudi skrinje so me zanimale. Katera nevesta dobi še dandanes za balo skrinjo in kod imajo še skrinje? Še so po kmečkih izbah ali na podstrešju. V kakem kotu stoje, zaprašene, polomljene. Malo jih je, ki bi se zanje zanimali; in vendar so naše kmečke skrinje tudi del slovenske narodne umetnosti.

Najstarejši in najbolj razširjeni del slovenskega ljudskega pohištva je bila od nekdaj skrinja. Naše domače kmečke skrinje delimo v tri glavne tipe: poslikane, vložene in rezljane. Seveda se dobi tudi prehodni tip, delno slikan in rezljan.

Poslikane skrinje so iz mehkega lesa, v predelih in tablah lepo živo okrašene z rožami v posodah in vazah, s svetlimi podobami, z monogrami in z letnicami. Vložene skrinje z intarzijsko so večinoma iz forniranega lesa, rezljane pa iz

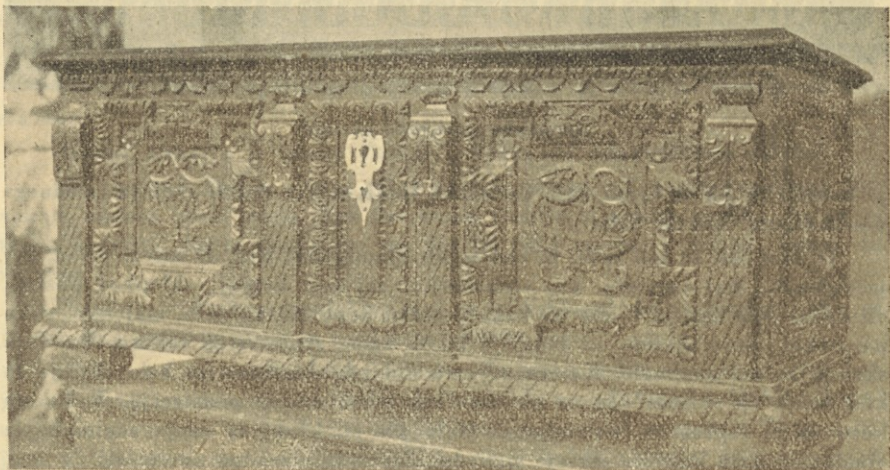

Vložena skrinja (intarzijska).

trdega lesa. Njihovo okovje, ključavnica, ključ in držaji so umetno okrašeni, cizelirani in pocinjeni.

Najbolj priljubljene so bile slikane skrinje po Koroškem, Gorenjskem in Štajerskem, torej v alpskih pokrajinah, kjer je ljudstvu prirojena čutnost za živobarvni okras. V intarzijah na skrinjah iz južne in jugozapadne Slovenije so vložene predvsem rože, dvojni orli, stilizirane ptičje oblike, zvezde in geometrični okraski. Posebno vzorno vložene skrinje sem videl in prerisaval v Beli krajini.

Prav redke izjeme so kmečke skrinje z izoblikovanim okrasjem figur. Pred vojno je imel starinar, g. Derganc v Ljubljani, tako skrinjo za »bališ«,

Rezljana skrinja meščanske neveste.

ki je imela na celem pokrovu izrezljano svetopisemsko svatbo iz Kane Galileje. Kajpada je bilo to umetniško ljudsko delo tudi visoko cenjeno. V notranjosti so kmečke skrinje predeljene, navadno na levi strani, z ozkim podolgovatim predelom s pokrovom, kjer je shranjeno drobno lepotičje, pisma, dragocenosti in denar; v velikem predelu pa je večinoma obleka in perilo. Na notranjo stran pokrova so Slovenci lepili nabožne podobice (pildke), ki so jih prinesli z božjih potov in proščenj. Ko sem nekoč tako skrinjo odprl, sem se res začudil, ko sem ugledal na pokrovu celo majhno razstavo najlepših podobic, živobarvanih, pozlačenih in mrežastih. Nalepljeni so bili simetrično v razporedbi elipse, ter se je že v tej sestavi očital izredni čut našega kmečkega človeka za ravnotežje prostora.

Trije glavni tipi ljudskih skrinj, ki pojasnujejo moj članek, so razstavljeni v našem ljubljanskem muzeju; poleg teh so pa še najrazličnejše skrinje. Razvrščene so na južnem hodniku med narodopisnim blagom. Razorovcem in Razorovkam priporočam, da si jih o priliki ogledajo. Priporočam jim tudi poset obrtnega oddelka, kjer bodo videli zbirko meščanskih in cehovskih skrinj, katere so prav zanimive in o katerih vam bom v Razorih tudi še kaj povedal. Moj namen je predvsem, da bi osvežil in obudil v naši mladini zanimanje in čut za našo splošno folkloro, ker sem uverjen, da je le-ta temelj slovenske umetnosti in kulture.

PAVEL KUNAVER:

WILLIAM SHAKESPEARE

(VILJEM ŠEJKSPIR.)

Vi vsi, ki hodite v gledališče, pa najsi bo v mestih ali na deželi, veste, da nam nobena še tako napeta povest ne ugaja tako kakor lepa igra. Igralci pričarajo s svojo osebno in z živo besedo pred našo dušo resnično življenje. Oni zamorejo obuditi na odru davno minule čase in prikličejo k življenju osebe, katerih telo se je že v davnih časih izpremenilo v prah in pepel. Zato so narodi že od davnih časov posebno častili tiste pesnike, ki so pisali nesmrtnne igre. Na prvem mestu med temi je William Shakespeare.

Rodil se je l. 1564. na Angleškem v mestecu Stratford upon Avon, kjer je tudi po svojem izredno plodovitem in vsemu človeštvu koristnem življenju umrl l. 1616.

V svojem življenju je napisal tridesetsedem dramatskih pesnitev. Od vsega početka so njegove igre z navdušenjem sprejeli, in ko je postalo tiskanje cenejše in so pričeli več čitati tudi drugod po zemlji, so vsi narodi sprejeli njegove igre.

Vsak narod, ki je količkaj kulturn, je prevedel Shakespearejeve igre v svoj jezik. Tudi Slovenci smo tako srečni, da se je naš največji živeči pesnik Oton Župančič posvetil temu pesniku in je prevedel celo vrsto njegovih iger na naš jezik. Sedaj nam ti prevodi bogatše naše knjižnice in polnijo naša srca s plemenitimi čuvstvi.

Kako velik je Shakespeare, spozna človek šele, če vidi katero izmed njegovih iger. In kakšna je Shakespearejeva knjižnica v Birminghamu na Angleškem! Mene je peljala tja neka ljubezniva gospodična in mi pokazala vsa bogastva, ki so se tam nakopičila. Velika dvorana je napolnjena samo s knjigami o Shakespeareju in njegovimi deli v angleščini in drugih jezikih. Petdesettisoč je samo teh knjig! Tam vidite njegove igre napisane v vseh jezikih in pisavah, ki jih ima naša zemlja; kajti Japonci in Kitajci, razni vzhodni narodi, narodi v Afriki in drugod ravnotako ljubijo Shakespeareja kakor Angleži sami. Knjižničar mi je prinesel s polic tudi v slovenščino in srbohrvaščino prevedene igre tega pesnika velikana. V neki mali sobi imajo v zidu vdelane jeklene blagajne in v njih prve tiskane Shakespearejeve knjige. Velike redkosti in dragocenosti so to, ki sem jih smel prijeti in si ogledati.

Zakaj imamo Shakespeareja tako radi? Ker je znal tako kakor nobeden pred njim in nikdo za njim opisati in predstaviti na odru ljudi vseh vrst. Enako mojstrsko so podani njegovi kralji, dvorjani in paži kakor kmetje in meščani. Neizmerno lepo podaja človeške lastnosti; le on je znal tako nedosežno izraziti gnus in žalost nad podlostjo in grdobijo. Njegovih iger se človek nikdar ne naveliča in čim večkrat jih vidi, tem bolj mu ugajajo in tem več lepote najde v njih.

Ker pa so vse njegove igre pisane prav za prav le za odrastle ljudi, vsebujejo pa toliko plemenitega in lepega, vam bom pokazal nekaj njegovih veličastnih dramskih umetnin na kratko v obliki povesti.

ZIMSKA PRAVLJICA.

Sicilski kralj Leont in njegova lepa in čednostna soproga kraljica Hermijona sta nekoč živela v najlepši slogi. Leont si je v svoji sreči želel le, da bi videl in predstavil soprogi svojega nekdanjega šolskega tovariša in prijatelja Poliksena, kralja Bohemije. Leont in Poliksen sta bila skupaj vzgojena, a razšla sta se, ko sta po smrti svojih očetov morala prevzeti vladu v svojih deželah.

Končno je Poliksen vendar prišel obiskat prijatelja Leonta v Siciliji. Na dvoru je bilo veliko veselje in čas obiska je hitro potekel. Prijatelja sta si pripovedovala dogodke iz mladih let in kraljica Hermijona se je veselila tega snidenja.

Kralj Leont je prigovarjal prijatelju Poliksenu, kralju Bohemije, naj odloži potovanje, a zaman. Da bi ustregla svojemu soprogu, je kraljica Hermijona sama prosila kralja Poliksena, naj ostane na ljubo Leontu še nekoliko časa na dvoru, in Poliksen je tej prošnji ugodil.

To pa Leontu ni bilo všeč in osumil je kraljico nelepih nagnenj. Dasi je kraljica storila vse le na ljubo svojemu soprogu, ga je vendarle to tako razburilo, da je ukazal enemu svojih prvih dvorjanov, Kamilu, da naj Poliksena zastrupi.

Kamil pa je vedel, da je Poliksen nedolžen; zato ga je obvestil o namerah svojega kralja. Preskrbel je vse potrebno in zapustil je s kraljem Poliksenom svojo domovino ter odšel v Bohemijo, kjer je postal kraljev svetovalec.

Vse to je kralja Leonta tako razkačilo, da je vzel soprogi sinka Mamilija, njo pa je zaprl v ječo.

Malega Mamilija je grdo ravnanje z materjo bolelo; začel je bolehati in bali so se zanj, da ga bo žalost umorila.

Da bi kralj zvedel, ali ima prav ali ne, je poslal dva od svojih velikašev, Kleomena in Diona, v delfijsko proročišče, vprašat boga Apolona za svèt.

V tem je Pavlina, soproga velikaša Antigona, poizkusila omehčati trdo kraljevo srce s tem, da mu je prinesla pokazat njegovo v ječi rojeno hčerko. Mati kraljice je svojo novorojenko bogato nakitila in Pavlina jo je položila kralju pred noge. Pogumno je zagovarjala nedolžno kraljico in mu očitala brezsrčnost. Nato je odšla in pustila dete pri kralju, upajoč, da ga bo dete ganilo.

Neusmiljeni kralj pa je ukazal svojemu dvorjanu Antigonu, soprogu Pavline, naj odnese dete na pusto morsko obalo, da bi tam poginilo. Trdosrčni Antigon je ubogal kralja in odplul z nedolžnim detetom, da bi poiskal kak pust kraj, kjer bi ga pustil umreti.

Kralj pa ni čakal vrnitve poslancev iz Delfija, in ukazal je, da kraljico javno sodijo vpričo njenih podložnikov. V tem sta se vrnila odposlanca. Prelomili so pečat in besede proročišča so se glasile:

»Hermijona je nedolžna; Poliksen je čist; Kamilo je zvest podložnik; Leont je hudoben tiran, in kralj bo živel toliko časa brez prestolonaslednika, dokler se ta, ki se je izgubil, ne bo našel.«

Kralj ni hotel verjeti tem besedam in si je domišljal, da so si jih izmislili kraljičini prijatelji. Ukazal je, da naj se sodba nadaljuje. Tedaj je poslanec naznanil, da je princ Mamilij od žalosti in sramote, ker so njegovo mater javno sodili, umrl.

Kraljica se je ob tej strašni novici onesvestila. Zvesta dvorjanica Pavlina je ukazala, da so žene odnesle kraljico ter jo poizkušale obuditi k življenju. Kmalu pa se je vrnila Pavlina in naznanila je kralju, da je Hermijona — umrla.

Ta novica je kralja vendarle pretresla. Polagoma je začel obžalovati kar je storil. Verjel je sedaj, da je soproga nedolžna in spomnil se je besed pre-ročišča, da bo živel toliko časa brez prestolonaslednika, dokler izgubljenega ne bodo našli — dokler torej njegova hčerka ne bo najdena. O, sedaj bi rad dal kraljestvo, da bi našel svojo hčerko! Kes in žalostne misli so razjedale kraljevo srce in leta so mu minevala v žalosti in tugi.

Ladjo, na kateri je Antigon peljal kraljevo dete v smrt, je gnal vihar do obale kraljestva Bohemije. Tam je trdosrčnež odložil dete na pusti obali. Toda Antigon se ni nikdar vrnil na Sicilijo. Ko se je vračal na ladjo, je iz gozdov prišel velik medved, ki ga je raztrgal. Prava kazen zato, ker je ubogal krvoločnega Leonta!

Kraljevo dete je bilo oblečeno še v dragoceno obleko, ki mu jo je oblekla kraljica. Drago kamenje se je lesketalo na njej. Antigon pa je pripel nanjo še listek z imenom Perdita.

Ubogo dete je našel neki pastir. Ker pa je bil usmiljenega srca, je nesel Perdito svoji ženi, ki jo je sprejela za svojo. Bogastvo, ki ga je našel na najdeni deklici, je prisililo pastirja, da je one kraje zapustil in se preselil drugam, kjer je nakupil velike črede ovac. Perdita je zrastle v pastirjevi družini in ničesar ni vedela, odkod je doma. Tekom let je kraljična zrastle v lepo deklico. Dasi ni uživala nobene boljše vzgoje, je vendar že po svoji kraljevski materi podedovala tako lepo vedenje, da nikdo o njej ne bi dvomil, da je bila vzgojena na domu svojega pravega očeta.

Nekega dne je lovil Poliksenov sin, kraljevič Floricel, v bližini pastirjevega doma. Videl je deklico, o kateri je mislil, da je ovčarjeva hčerka. Izredno mu je ugajala njena lepota, skromnost in vendar kraljevsko vedenje. Bila je Perdita. Rad bi jo spoznal. Zato se je preoblekel in z imenom Dorikles je začel prihajati na dom ovčarja.

Kralja je zaskrbelo, da je Floricel tolikokrat odsoten z dvora. S pomočjo posebnih opazovalcev je zvedel, da zahaja k ovčarju. Pozval je svetovalca in prijatelja Kamila, ki ga je nekoč rešil smrti v deželi kralja Leonta, in preoblečena sta se napotila na praznik striženja ovac na dom ovčarja. Tam je bilo onega dne vse veselo in srečno. Mize so bile pognjene in vse se je pripravljalo na veselico. Mladeniči in deklice so kupovali od krošnjarjev lepe trakove, rokavice in razno drobnjav ter so veselo plesali na zelenem travniku pred hišo.

Floricel in Perdita se nista udeleževala teh razveseljevanj. Sedela sta tam blizu in se prijazno razgovarjala. Sin svojega očeta - kralja ni spoznal, ker je bil preoblečen. Zato se je oče spremljevalcem lahko toliko približal, da je slišal, kaj se pogovarjata Floricel in Perdita. Kralja je osupnil lepi in priprosti način, kakor se je Perdita razgovarjala s Floricelom. Zato je rekel Kamilu:

»To je najlepša preprosta deklica, kar sem jih videl. Zdi se mi, da je nekaj več, kakor je na videz; predobra je za ta kraj.« Kamilu mu je pritrdil.

Nato je kralj vprašal ovčarja, kdo je mladenič, ki govori z njegovo hčerko. Ta pa mu je odgovoril:

»Dorikles mu pravijo. Rad ima mojo hčerko, in če jo bo poročil, mu bo prinesla nekaj, o čemer niti ne sanja.«

S tem je namignil na dragocene kamne, ki jih je še obdržal od takrat, ko je deklico našel.

Nato je preoblečeni kralj nagovoril svojega sina in ga vprašal, zakaj se ne udeležuje veselice. On pa mu je rekel:

»Ta deklica se ne briga za take malenkosti. Ona ima svoje zaklade skrite v svojem srcu,« in v pričo svojega očeta ji je sedaj slovesno obljubil, da jo bo vzel za ženo.

Tedaj pa se mu je oče razodel in jeznost ga je opomnil, da se ne spodobi za kraljeviča, da bi se poročil s hčerko preprostega ovčarja. Ukazal mu je, da takoj zapusti ta kraj, in zagrozil je, da bo pustil na krut način umoriti ovčarja in hčerko, če bo le enkrat še poizkusil priti z deklico v stik. Ko je kralj odšel, je rekla Perdita: »Dasi nas je osramotil, vendar se ničesar ne bojim in nekaterikrat sem mu hotela reči, da sije sonce ravno tako na njegovo palačo kakor tudi na naš preprosti kmečki dom. Toda sedaj me zapusti, gospod, da bom šla mlestit svoje ovce in da se bom zjokala.«

Dobremu Kamilu sta se princ in Perdita smilila, ker je spoznal, da ima princ najčistejše namene. Zvedel je tudi že davno, da se kralj Sicilije, Leont, resnično kesa vseh svojih dejanj in sklenil je, pomagati svojima varovancema, princu Floricelu in njegovi zaročenki Perditi tako, da ju vzame s seboj na dvor h kralju Leontu. Upal je, da bo tako našel tudi priliko, da bo polagoma kralja Poliksena pripravil do dovoljenja, da se princ poroči s Perdito, ki je Kamilu posebno ugajala zaradi svojega prikupnega in odličnega vedenja. Ko so pobegnili, so vzeli s seboj tudi starega ovčarja; ta pa je nesel s seboj obleko, v kateri je našel nekoč malo Perdito, pa tudi njene dragulje in papir z napisom, ki ga je našel na njej.

Po srečni vožnji po morju so dospeli v Sicilijo, kjer jih je kralj Leont veselo sprejel. Svojega zvestega dvorjana Kamila je obsipal z ljubeznjivostjo; princa Floricela je pozdravil pristrčno kot sina svojega nekdanjega prijatelja, po katerem se mu je po tolikih letih žalosti zelo tožilo. Posebno pa se je začudil, ko so mu predstavili Perdito. Zdela se mu je izredno podobna njegovi umrli soprogi Hermijoni. Zavedal pa se je tudi, da bi morala biti sedaj ravno taka njegova hči, ki jo je nekoč poslal v smrt. Vsa žalost je znova oživila v njem in vzdihoval je po izgubljenih dragih.

Ko je stari ovčar slišal o tem, da je kralj nekoč izpostavil svojo hčerko, je pričel primerjati čas, razmere, in drugo s položajem, v katerem je našel nekoč Perdito. Zdelo se mu je verjetno, da bi bila Perdita izgubljeno kraljevo dete. Starec je nato stopil pred kralja in je vpričo Kamila, Floricela, Perdite in zveste Pavline popisal smrt Antigona ter najdbo deteta in pokazal je tudi detetovo obleko in dragocene dragulje. Pavlina je vse to spoznala, ker je tako oblečeno dete predložila kralju. Ovčar pa je pokazal tudi listek, ki je bil pripet na Perditi in na njem je spoznala pisavo lastnega soproga Antigona.

Kralj je uvidel, da je zaročenka Floricelova njegova lastna hčerka in neizmerno se je je razveselil. Malo nato je ves potrt vzdiknil:

»O, tvoja mati! Tvoja mati!«

Uboga Pavlina, ki je ob tem sicer srečnem svidenju zvedela za nesrečno smrt svojega soproga, je rekla Leontu, da ji je neki znameniti italijanski kipar, Julijo Romano, naredil kip, ki je popolnoma podoben rajnki kraljici. Povabila je kralja, naj gre z njo in naj si ta krasni kip ogleda, kajti mislil bo, da vidi živo Hermijono. Ko je Pavlina v svojem stanovanju odgrnila zastor znamenitega kipa, je bil kralj zaradi njegove podobnosti z rajnko kraljico tako presenečen in užaloščen, da dolgo časa ni mogel ničesar izpregovoriti.

Pavlina je ogovorila strmečega kralja:

»Vladar, tvoj molk mi je všeč, ker mi priča o tvojem začudenju. Ali ni kip popolnoma enak kraljici?«

»O da,« je odgovoril kralj, »tako ponosno je stala takrat, ko sem jo snubil. Toda Pavlina, Hermijona ni bila tako stara kakor kaže ta kip!«

»Tem bolj torej,« je rekla Pavlina, »priča kip o sposobnosti kiparja, da je znal narediti kip tak, kakršna bi bila Hermijona, če bi še živela. Toda, gospodar, dovoli da jo zastrem, sicer boš mislil, da se pregiba.«

Kralj pa je vroče zaprosil: »Nikar je ne zagrni! O, poglej, Kamilo, ali se ti ne zdi, da diha? Meni se zdi da premika oči!«

Zopet je hotela Pavlina zagrniti kip z izgovorom, da je kralj preveč razburjen. A kralj ni dovolil tega in vzklikal je:

»Že zopet se mi zdi, da diha! Kakšno dleto bi moglo izdolbsti dihanje? Ne zadržujte me! Jaz jo moram poljubiti!«

»Kralj!« je vzkliknila Pavlina, »nikar, barva je še sveža, umazal se boš! Zagnila bom kip!«

»O nikar!« je zopet zaklical kralj. »Dvajset let bi stal tako in jo gledal!«

Perdita, ki je ves ta čas klečala in v tistem občudovanju zrla na krasni kip svoje matere, je pristavila: »Tudi jaz bi tako ostala toliko časa pred njo.«

Sedaj pa je rekla Pavlina kralju:

»Pusti, da zagnem zastor, ali pa boš bolj presenečen. Kajti jaz lahko pripravim kip do tega, da se prične premikati; da, lahko naredim, da stopi doli in te prime za roko. Toda morda bi potem mislil, da sem v zvezi s čarovnijami, česar pa nikakor nočem.«

»Stori vse, kar moreš!« je prosil začudenj kralj. »Mirno jo bom gledal. Mirno bom poslušal, kar boš storila, da bo govorila; kajti ravno tako lahko ti mora biti, da govori, kakor ti je bilo lahko storiti, da se je premikala.«

Tedaj je zaigrala tiha, resna godba, ki jo je bila Pavlina pripravila za ta trenotek. Kip Hermijone je stopil z odra in je objel kralja Leonta. Kip je prišel tudi govoriti in izrekel je blagoslov kraljevskemu soprogu in najdeni hčerki Perditi.

Pa ni bilo nič čudnega, da je kip blagoslavljal svojega soproga in svojega otroka! Kip je bil resnična, živa kraljica Hermijona! Pavlina je namreč poročala neresnico. Kraljica takrat ni umrla, ampak je oživela. Ker pa se je Pavlina bala, da bi jo jezni kralj umoril, jo je skrivala v svoji hiši, kjer je mirno in varno živela. Dasi je sama že davno odpustila kralju vse žalitve, ni pa mu odpustila tega, da je bil tako krut s svojo soprogo in otrokom. Zato mu tudi pozneje, ko se je svojega dejanja kesal, ni izdala skrivnosti, dokler ni izvedela, da se je Perdita vrnila.

Leont, ki je toliko pretrpel v letih žalosti in samote, je komaj mogel prenesti toliko veselja ob vrnitvi soproge in izgubljene hčerke.

Sreča se je zopet naselila na dvor sicilskega kralja in od vseh strani so prihajale čestitke. Srečni starši pa so se veselili, da si je princ Floricel izbral za svojo nevesto njihovo lepo hčerko, in blagoslavljali so starega ovčarja, da jim je rešil hčerko žalostne smrti. Posebno pa sta se veselila tudi zvesta dvorjana Kamilo in Pavlina, ko sta videla, kako da je njuna zvesta služba imela tako velike uspehe.

Nenadoma pa so na dvoru doživeli veliko presenečenje. Prišel je kralj Bohemije, Poliksen. Kralj je že dolgo vedel, da se želi njegov dobri rešitelj in svetovalec Kamilo vrniti v Sicilijo. Ko je opazil, da sta njegov sin princ Floricel in Kamilo izginila z dvora in je zvedel o pobegu Perdite in starega ovčarja, je pravilno sklepal, da bo begunce našel na kraljevem dvoru v Siciliji. Sledil jim je in prispel je ravno v času, ko je tam vladalo največje ve-

selje. Kralj Leont je bil neizmerno srečen, ko je objel sedaj še prijatelja, ki mu je nekdanje žalitve iz srca rad odpustil.

Poliksen sam pa je bil tudi silno vesel, ko je spoznal, da je bila preprosta ovčarjeva hčerka v resnici srečna dedinja sicilskega kralja in otrok njegovega ljubljene prijatelja Leonta. Ni bilo več nobenega pomisleka glede poroke princa Floricela s kraljično Perdito.

Tako se je trpljenje čednostne Hermijone izpreobrnilo v veliko srečo, v kateri je s svojim soprogom živela še mnogo, mnogo let.

D. M.:

FILIP VIŠNJIĆ

Letošnja jesen smo obhajali stoletnico smrti največjega narodnega pesnika in guslarja Filipa Višnjića. S proslavo njegovega spomina slavimo tudi vse ostale neznane genije, tvorce naše čudovite narodne poezije.

Velika sreča je bila, da je baš ob istem času živel drug genij, Vuk Stefanović Karadžić, ki nam je ohranil ime največjega narodnega pesnika in njega pesmi, ki so biseri naše narodne poezije.

— Višnjić se je rodil leta 1767. v Srbski Trnovi v bosanskem Podrinju, umrl pa je leta 1834. v sremski vasi Grku. V zorni mladosti — bilo mu je komaj 8 let — je obolel in v bolezni oslepel. Tudi očeta je izgubil zelo zgodaj, ime pa so mu dali po materi, ki so jo imenovali Višnja. Pozneje ga je doletela še nesreča, da so mu Turki pobili vse moške sorodnike. Prav te njegove osebnosti nesreče so povod, da se je z vso dušo posvetil guslam in narodni pesmi, pa da je tako silno mrzil Turke tirane.

Dobra usoda nam je poslala genijalnega Višnjića prav v najznamenitejšem razdobju jugoslovanske zgodovine, v času prve srbske ustaje pod vodstvom Karađordevim. Ta ustaja je pričetek stoletne trde borbe za osvobojenje in zedinjenje. In v tem, za naš narod najusodnejšem razdobju je potoval Filip Višnjić z guslami in beraško palico po zaslužjeni domovini. Z ognjevitostjo pesmijo je dvigal duha borbenosti in prerokoval tiranu pogin in smrt. Pozneje je z guslami in pesmijo vztrajal sredi najljutejših bojov, ne boječ se

smrti. Neustrašno je hrabril osvobodjevalce, naj vztrajajo v boju za krst časni in slobodu zlatnu. Njega pesmi so tudi najvernejša zgodovina teh borb. Saj je sam živel med borci in se je shajal z najodličnejšimi vojvodi in s samim Karađorđem.

Genij Filipa Višnjića je proroško razumel važnost in zamah Karadordeve vstaje in zato govori vdovi Kulen-kapetana:

Rani sina pak šalji na vojsku:
Srbija se umirit' ne može.

Višnjić je bil uverjen, da se ta borba ne bo končala z osvoboditvijo same Srbije, ampak bo trajalo vse do osvoboditve jugoslovanskega rodu. Zato govori na usta Karadordevića:

Drina vodo plemenita međo!
Izmeđ Bosne i izmeđ Srbije.
Uskoro će i to vreme doći
I čestitu Bosnu polaziti.

In se je izpolnila prerokba: po preteku stoletja je Karadordev vnuk prebrodil i Drino i Savo, osvobodil Jadran in razvil zastavo svobode vrhu snežnega Triglava.

Slava Filipu Višnjiću!

Ljudevit Gaj

1. DECEMBER 1935 —

OB 100-LETNICI ILIRSKEGA POKRETA

Vse kar je velikega in večnega v zgodovini enega naroda, je vzraslo iz globine etičnega, kulturnega in političnega edinstva in tradicije. Zraslo je iz zdravega jedra velike narodne duše, ki je večna in mlada, kot ritem vesoljnega življenja. Iz generacije v generacijo se preliva duh narodnega prebujenja, žari v dušah mladega rodu, jih oplaja s svojim neumrljivim elanom in doseže svoj mogočni razmah in končno zmago v slovesni, zgodovinski uri državnega in narodnega zedinjenja.

S prvim dec. 1918 je uresničena lepa in velika ideja naših prednikov, ki so jo nosili in hranili v dušah kot najdražjo svetinjo. Tej svetinji je ime: svoboda in samoodločanje našega naroda. Kjer ni svobode, ni življenja, tam je smrt! Toda, če je 1. dec. dan političnega rojstva naše skupne države in edinstva, sega duhovno rojstvo našega stremljenja, narodnega edinstva in samozavesti daleč nazaj v zgodovino. Če praznujemo mi ta praznik državnega in narodnega edinstva za desetletja in desetletja za drugimi velikimi narodi, je to dokaz, da nas je tujčeva roka globlje razkrajala, preganjala in drobila.

Misel naše državne skupnosti in narodne pripadnosti je živela globoko v našem narodu že pred 100 leti in je dobila svoj program in lice v ilirskem pokretu Ljudevita Gaja. Ker praznujemo letos stoletnico tega gibanja, je prav da se spomnimo naših prednikov in prvoboriteljev za narodno skupnost. Ljudevit Gaj v svojem »Proglasu« od l. 1836 govori o veliki slovanski državi, ki naj bi segala od Skadra do Varne in od Beljaka do Soluna. Poedini narodi te velike slovanske države naj bi soglašali v edinstvu in harmoniji, kakor strune na liri, kadar se zlijejo v mogočno skladnost in soglasje.

»Prestanimo vsaki na svojoj struni brenkati, složimo liru u jedno so-

glasje... Da postignemo taj veliki cilj, otvorimo staru našega naroda knjigu...» V teh besedah je idejni zanos združenega in edinega slovanstva, je visoka, etična ustvarjalna sila našega rodu in naše zgodovine, je privid velike jugoslovanske narodne in državne ideje in njene bodočnosti. V teh besedah je instinktivno izražena težnja in slutnja nezlomljivega edinstva naše zemlje in naroda.

Zgodovina 1. dec. 1918 je nerazdružljivo povezana z dogodki, uspehi in neuspehi velikega ilirskega pokreta in raste iz teh dogodkov, kot iz svoje duhovne dedine. Naša mlada Jugoslavija, je velika, duhovna in idejna Jugoslavija našega naroda o preteklem stoletju.

L. B.

DRAGO HUMEK:

ELEKTRIČNA SVETILKA NA STOJALU

V sobah, kjer imamo na razpolago vtikalno stikalo, lahko namestimo svetilko, ki je montirana na stebričku in se da z daljšo dovodno žico pristaviti k mizi, postelji ali kamorkoli. Za sobo je taka svetilka lep okrasek.

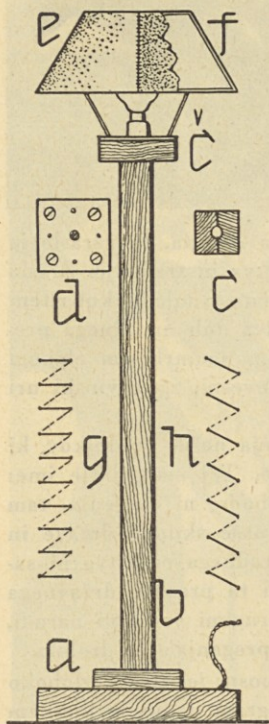
Izdela jo lahko seveda le oni, ki je že primerno napredoval v ročnem delu. Prepričan sem, da je med vami tudi takih delavcev. Da je za to delo potrebno tudi orodje je umljivo. Najlažje bi izdelali svetilko v šoli, če ima le količkaj urejeno delavnico.

Ker hočem, da bi bilo delo vse vaše in samostojno, ne bom podal natančnega popisa o posameznih delih, ampak bom le na kratko omenil, kako bi sestavili navedeno svetilko. Kdor se bo lotil dela, lahko oblike poljubno izpremeni.

Svetilka stoji na kvadratičnem podstavku iz trdega lesa. Podstavek je sestavljen iz dveh kosov (a). V podstavek je zabiti stebriček (b), ki mora biti po sredi votel, da je skozi napeljana dovodna žica, ki vstopa pod podstavkom. Votlino dobimo, če sestavimo stebriček vzdolž iz dveh kosov, ki smo jima vzdolž vrezali žlebič (c). Na stebričku je kvadratična ploščica iz lesa (č), na njej pa enako velik kvadrat iz medenine (d). Ta nosi na štirih nožicah senčnik (e), ki je zlotan iz 3 mm debele žice (f) in prevlečen s pergamentnim papirjem. Na narisku je del prevleke odstranjen, da se vidi žično ogrodje. Papir mora biti lepo okrašen s patroniranimi okraski. O patroniranju bom kaj povedal prihodnjič. Sredi medeninaste plošče je pritrjena nožnica za svetilko in v njo napeljana dovodna žica, kakršno uporabljamo za električni likalnik.

Senčnik ima obliko prisekane kvadratične piramide. Prevleka je na robovih preko žičnega ogrodja sešita z barvasto svilo ali volno. Šivi so lahko poljubne izvedbe (g. h).

Vsa svetilka je podana tu v oglatih oblikah. Takisto pa jo lahko izdelamo iz samih valjastih ali mešanih delov. Kdor se bo lotil izdelave, naj pošlje sliko dovršene svetilke uredniku.

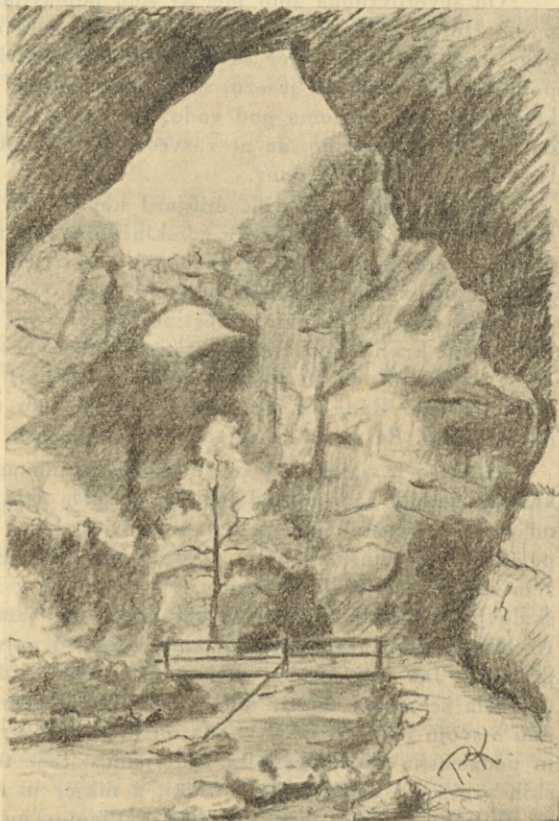
SKRIVNOSTNA POTA LJUBLJANICE

(Konec.)

Podzemski tok Pivke so prekinjale mnogokrat skale, ki so se udrle s stropa in zasule strugo tako, da so se le tesno prerinile zopet naprej. En del te struge pod zemljo, Pivška jama imenovana, je posebno zanimiv; kajti stropi se dvigajo nad deročo podzemsko reko do petdeset in več metrov visoko in na nekem kraju, Pivka prepad imenovanem, se je udrlo toliko stropa, da sije nebeški dan doli v grozno jamsko temo. Prepada pa je 115 m globok. Kmalu za njim se strop zopet tako poniža, da mora voda Pivke le s težavo naprej in od tod teče več kot dva kilometra po popolnoma neznanem podzemskem svetu. Toda kapljica mi je pripovedovala o čudežih tega človeku še nepoznanega kraja. Najbrže nobena človeška noga nikdar ne bo stopila na ona podzemska tla, kajti noben prepada ne vodi tam do podzemске reke, in na koncu tega dela se je skalovje udrlo, da je na površju zemlje nastala silna dolina, Mala Koliševka imenovana, v notranjosti pa je tudi tako zasulo strugo, da od vzhoda ni mogoče dalje. Od Planine dalje je človek namreč pod zemljo prišel ob Pivki ravno do tega kraja 2900 m daleč, dalje pa ni mogel. Od tam je tekla kapljica v Pivki še dva kilometra daleč po lepih dvoranah preko podzemskih jezerov in tesni, mestoma počasi, včasih pa bučeč preko brzic do sotečja.

Še celih sedemsto metrov daleč smo tekle skupaj pod zemljo in se mešale in pogovarjale. Bile pa smo ogromna podzemska reka in tudi me smo dobile ime Pivka. Naš glas je bil grom, in stene, ki so nas obdajale, so se tresle. Pa tudi podzemska jama, po kateri smo tekle, je bila primerna. Na nekem mestu je segala do 100 metrov visoko! Na nekem kraju smo tvorile do 70 m široko podzemsko jezero.

Človeka pa tukaj nismo mogle ukrotiti. Videle smo visoko v steni v skalo vsekano stezo in luči so migotale. Bili so to raziskovalci, ki so prišli gledat, kako je v Planinski jami, kadar voda naraste. Že blizu izhoda smo tekle pod

V Rakovi dolini — voda iz Cerkniškega jezera.
Mali naravni most.

velikim železobetonskim mostom, ki ga je človek postavil preko reke kljub temi in grozečemu skalovju nad seboj. Ko pa smo se približale izhodu jame, se je pričelo svetiti. Začetkoma je segla do nas temnomodra luč in skale so postajale čimdalje lepše, čim bolj smo se bližale 30 m širokemu žrelu. Vijoličaste barve vseh odtenkov so se mešale z rdečimi in rjavimi barvami, in videle smo ljudi na bregu, ki so strmeli v veličastni prizor borbe luči z večno jamsko temo.

Me pa smo se z rastočo silo pognale preko jezu pred jamo in prispele smo na sonce. Ozka dolina se je hitro razširila in že smo bile na Planinskem polju. Ta kotlina je komaj šest kilometrov dolga, a povsod obdana z gorami, da voda z nje ne najde nadzemske poti. Ob nizki vodi se vije reka, ki dobi tod ime Unica, kar 18 kilometrov po polju. Z griča Jakovica se ti pokaže struga kakor kača. Za večino od nas ni bilo prostora v strugi, ker je komaj prenehalo dolgotrajno deževje. Poplavile smo polje na dolgo in na široko. V vasi Planina in z bližnjega gradu so nas ljudje užaloščeni gledali, kako smo potapljalne plodno ravan in polja na njenih robovih. Nihče nam ni mogel zabraniti našega pogubonosnega dela. Le tam blizu Ivanjega sela sem gledala v naših motnih vodah prve vrtince. Bile so prve luknje v kraševitih tleh in mnogo sestic je izginilo v podzemlje na dolgo temno pot tja do Vrhnike.

Od severovzhoda smo me, ki smo poplavljalne polje, dobile še en dotok, potok Hotenko. Tako smo z združenimi močmi oblike vso pokrajino okoli lepega griča Jakovica, kjer se dviga mična cerkvena. Pokrajina, vse Planinsko polje, je bila podobna jezeru; le iz vode moleče krošnje dreves in bele ceste, ki so izginjale mestoma pod vodo, ter žalostni ljudje na bregovih, so pričali, da to jezero ni stalno, da ne razveseljuje oči, ampak naraste samo po nalivih ter ostane nekoliko tednov.

Nevidna sila in pritisk milijard kapljic od zadaj nas je gnal čim dalje bolj proti severu do obrastlih gorskih pobočij. Tam pa se je zdaj tu, zdaj tam pokazal velik vrtinec, ki je srkal moje sestrice v brezdanje žrelo. Da, tu so številne ponikve v gorskem pobočju. Skalovje je razpokano in mestoma so še ljudje razširili naravne odprtine, da bi voda lažje odtekala v podzemlje. Na nekem kraju, Pod stenami imenovanem, nas je bilo toliko, da smo stale 13 m visoko. Toda tu je bilo konec moje poti pod soncem. Tu se je sukal velik vrtinec. Rada bi mu ušla in vrtela sem se z nekim hlodom v krogu naglo, naglo. Pa se mi je zvrtilo in treščila sem v globino.

Hlod se je zataknil v prvih skalah in pomagal zavirati odtok, jaz pa sem kmalu izgubila zadnjo sled luči in prispela sem v podzemsko jamo. Tam so od raznih stranskih jam pritekale sestrice, ki so jih še pred menoj pogoltnile ponikve v Planinskem polju. Skupaj smo pričele prodirati po ogromnih podzemskih prostorih proti severu. Pa že takoj v začetku nas je ustavilo silno skalovje. V davnih časih se je udrl strop nad jamo in zasul podzemsko strugo. Nastala je tako zvana Vranja jama, eden od največjih prepadov, ki ima 50 m premera. Jaz sem se med skalami prerinila do dna jame, kjer sem iz daljave ugledala še medel odsvit dneva na površju zemlje. Neki človek je stikal po dnu s svojo lučjo in iskal vhoda od podzemske reke, pa zaman. Vse je zasuto in podzemska reka, poznejša Ljubljanka, teče tod sicer po silovitih podzemskih prostorih dalje proti Vrhniki, a nikjer ni dostopa do nje. Vse jame, ki so jih polni gozdovi med Vrhniko in Planinskim poljem so pogumni ljudje že pretaknili. Spustili so se celo v strašni, 236 m globoki prepad Gradišnice ne daleč od Logatca; vse zaman. Globoko doli pod to kraško pokrajino, pod ti-

himi gozdovi, so v skalnih plasteh čudovite skrivnosti. Reka teče po ogromnih dvoranah; mestoma je stisnjena med visoke skalne stene, a visoko, visoko gori je strop, že blizu belih cest in železniške proge na površju. Globlje in globlje se zajeda reka. V črni temi, ki je nič ne more razsvetliti, dokler se ne bo kdo ve kdaj strop podrł, pa se tvorijo kapniki, tako lepi in čisti in tako veliki, ter kapniški zastori tolikih barvnih odtenkov, da se človeku tam gori niti ne sanja o njih. Le v nejasni slutnji teh čudovitosti brodijo nekateri sami zase in s prijatelji okoli po gozdih in iščejo vhoda v to začarano kraljestvo podzemске vode, bleščečih kapnikov in črne teme.

Vse to sem jaz pretekla na svojem potu do Vrhnik. Tam globoko pod zemljo sem marsikaterikrat zbrzela grmeč preko podzemskih slapov, se od-dahnila v lepih podzemskih jezercih, prisluškovala pripovedovanju sestic, ki so pritekale s površja po razpokah in skozi kapniške jame vse prenasočene z apnencem, ki smo ga spotoma razjedle.

Neštetokrat so se nekatere od sestic vrnile v svojem življenskem krogo-teku nazaj na Kras in pripovedovale so, kako napreduje njihovo razdiralno delo v skalnih plasteh, kako se podzemске jame širijo in kako se višajo in višajo jamski stropi, ki se bodo nekoč podrli in bo sonce posijalo tja do pod-zemске reke, kjer je toliko stotisoč let vladala neplodna tema. Govorile so tudi o svojih končnih načrtih, polagoma podreti vse strope in odpreti pod-zemskim vodom skozi vsa gorovja, ki danes še ločijo posamezna kraška polja, prosto pot, da ne bo več podzemskih jam, ne več presihajočih jezer, ne več poplav. Daleč, daleč so še tisti časi. Milijone let bo še minilo do tedaj in kdo ve, če bo človek še živel tedaj.

Tako sem prišla do enega številnih izvirov pri Vrhniki, kjer sem zopet zagledala beli dan. Dolga je bila nato še pot preko poplavljenega barja, po Ljubljani in Savi in Donavi in sedaj sem tu med vami v morju. Dasi sem zapustila svojo divno domovino tam daleč na vzhodu, mi vendar ni žal tega potovanja po podzemskem svetu.

Severovzhodnik je gnil vodo, v kateri je bila naša kapljica zopet proti bregu. Nekaterikrat je stekla zopet nazaj v morje, končno pa jo je treščil tako daleč na breg, da jo je tam ležeči sončni žarek razpršil v hlape in v nebrzdanem vetru je zopet nastopila svojo pot v neznano bodočnost.

SLAVKO VESELIČ:

JUGOSLOVANSKE ZNAMKE (SLOVENSKA IZDAJA 1919.—20.)

Vsaka državna sprememba ima najbolj viden odsev v filateliji. Novi vla-darji takoj odrede, da se morajo na poštnih znamkah v najkrajšem ča-su vtisniti znaki nove spremembe. Pred svetovno vojno se je to dogajalo redko, ali po padcu centralnih sil koncem svetovne vojne so začele rasti v Evropi nove države in države kakor gobe po dežju. Z isto hitrostjo so na-stajale nove izdaje poštnih znamk. Vsaka od novo nastalih držav je smatrala za svojo prvo dolžnost, da s poštnimi znamkami pred vsem svetom dokaže svojo samostojnost. Večinoma so delali to tako, da so znamke, ki so bile do tedaj v prometu, pretiskali z znakom nove vladavine. Tako so tudi pri nas nastali pretiski na bivših avstrijskih in madžarskih znamkah.

Če pregledamo vse te »povojne izdaje«, vidimo, da uživajo one v filatelističnem svetu zelo slab ugled — še več — večinoma jih prezirajo in sprejemajo z največjim nezaupanjem. To nezaupanje je v veliki meri opravičeno. Velik del teh povojnih — ali še bolj prevratnih izdaj — je postal plen dobičkarjev. Niso iskali z njimi dobička samo trgovci z znamkami, temveč tudi državne oblasti, ki so hotele tako napolniti izpraznjene državne blagajne. Novi natiski so bili večinoma preprosti, dostop dobičkarjem v tiskarne zelo lahek, tako da se še danes pri nekaterih izdajah in posameznih znamkah ne loči, imamo li opravka s praviimi znamkami ali samo s filatelistično brezvrednimi tvorbami poedincev. Ni torej čudno, da je vse to prineslo veliko nezaupanje in omalovaževanje teh »preobratnih« izdaj.

Med one redke izdaje prevratnih znamk, ki so si utrle pot v svet in ki z leti dobivajo vedno večji ugled ter vedno bolj po njih povprašujejo, prištevamo znamke slovenske izdaje iz l. 1919./20. Če prelistamo jugoslovansko filatelistično literaturo, vidimo, da je njen večji del posvečen slovenski izdaji znamk. In če pregledamo popis člankov in študij, ki so izšle v evropski filatelistični literaturi, ugotovimo, da so oni v glavnem zopet posvečeni opisu in obdelavi znamk slovenske izdaje. Najuglednejši jugosl. filatelisti z zelo malo izjemami se bavijo po večini z zbiranjem znamk slov. izdaje, a mnogi od njih so posvetili vso svojo filatelistično delovanje samo tej izdaji. In če spremljamo velike mednarodne filatelistične razstave, vidimo, da dobivajo naše slovenske izdaje najvišje nagrade in priznanja.

Poglejmo nekoliko nastanek in tvorbo te izdaje, ki je skoraj podobna mali odisejadi.

Po padcu avstro-ogrske države, so odredile poštne uprave v Zagrebu in Sarajevu, da naj se tedanje madžarske odnosno bosanske znamke pretiskajo z znaki nove oblasti. Začasna pokrajinska vlada v Ljubljani pa ni odredila tako, temveč je odločila, da naj se avstrijske znamke porabijo, češ, saj bo itak prišlo do nove skupne izdaje. Toda take izdaje ni bilo tako hitro; omejeno število avstr. znamk pa je postajalo vsak dan manjše. Decembra 1918. l. je pretela nevarnost, da ostaneta Slovenija in Dalmacija brez poštних znamk. Da se to ne bi zgodilo, se je odločila pokrajinska vlada za izdelavo povsem novih znamk. Ker pa ni bilo časa, niso razpisali nagrad, temveč so poverili načrt akademskemu slikarju Ivanu Vavpotiču. Odločili so se za simboličnega sužnja, ki trga okove.

Medtem pa je postala potreba znamk tako nujna, da je moral slikar prvo vrednoto — ono za 20 vinarjev — narisati naravnost na kamen, da bi lahko čimprej začeli s tiskom. Tiskanje v kamenotisku je bilo prepočasno, avstrijskih znamk pa vedno manj. Tiskali so vse povprek. Komaj je bila končana ena vrednota, so že tiskali drugo, in sicer ono, ki je bila najbolj potrebna. Povpraševanje po znamkah je postajalo vedno večje. Radi tega so odločili, da naj se večje vrednote tiskajo v knjigotisku. Tedaj pa je ministrstvo izdalo odlok, da se morajo nove znamke slovenske izdaje uporabljati v vseh pokrajinah, razen v Srbiji in Črni gori, torej na Hrvaškem in v Bosni. Takrat pa je kamenotisk odpovedal. Tako so tudi ostale manjše vrednote natiskali v knjigotisku; dobili smo vse vrednote do 40 vinarjev v kamenotisku in knjigotisku. Tiskarna je komaj zmogla to delo; ali tudi to bi še šlo, da se ni v največji sili pojavila huda zapreka. Ljubljanski tipografi so začeli stavkati. Poštna uprava je bila v veliki stiski; pogajala se je z zagrebškimi tiskarnami. Ta pogajanja pa niso uspela. Pogajali so se nato z Dunajem in s Prago. Dunajska

pogajanja so uspela in ves klišejski material so prenesli na Dunaj ter tam nadaljevali. Ko pa je prenehala v Ljubljani tipografska stavka, so prenesli klišee zopet v Ljubljano in tu nadaljevali s tiskanjem.

To je sicer kratek pregled križeve poti teh znamk, toda že iz tega sledi, da so pri teh nepravilnostih morale nastati med znamkami velike razlike. Če prištejemo k temu še neizkustvo naših tiskarjev v tiskanju znamk, pomanjkanje pravih barv in papirja, potem spoznamo, zakaj kaže ta izdaja tolike razlike. Hitrost, s katero so morali delati, da zadosté veliki potrebi znamk, ni dovoljevala, da pregledajo izgotovljeni material in da odstranijo napake. Poštna uprava je tako rekoč jemala znamke izpod stroja in prevzela vse, če so bile le kolikor toliko uporabne. Za razlike v barvah se ni nihče brigal. Papir so kupovali v tovarnah, v trgovinah, v sili pa so jemali celó časopisni papir. Glavno je bilo, da se poštne uprave čimprej preskrbe z znamkami.

Samo tako se je zgodilo, da imamo isto vrednoto znamke za 3 vinarje v kamenotisku in knjigotisku; v modrordeči, škrlatnordeči in vijoličasti barvi; na gladkem, hrapavem in časopisnem papirju.

Radi svoje neizčrpnosti, ki je ne najdemo pri nobeni drugi izdaji v zgodovini filatelije, je postala ta izdaja res posebnost za raziskovalce, katerih imamo po vsem svetu več, kakor se splošno misli. In baš njim se moramo najprej zahvaliti, da je ta izdaja ohranjena od mnogih ponarejanj. Snov je danes toliko obdelana, strokovnjaki toliko izurjeni, da se vsak falzifikat takoj zaduši.

Kljub vsemu temu ni mogla niti ta izdaja mimo špekulacije, čeprav jako skromne in celó zanimive. Nastala je šele proti koncu tiskanja pri dveh najvišjih vrednotah za 15 in 20 kron in pri vrednotah za 60 vinarjev.

Znamke slovenske izdaje imajo veliko bodočnost. Dovolj je, da pogledamo svetovne kataloge, pa bomo videli, da je tej izdaji posvečeno v vseh največ prostora in da so te znamke edine od vseh ostalih izdaj naših znamk obdelane v stilu starih klasičnih znamk. Vsak nabiralec, ki se odloči za to izdajo, mora vedeti, da ne gre pri tem samo za navadno lepljenje znamk v albumske kvadrate, temveč mora tej izdaji posvetiti posebno pazljivost in skrb. Jugoslovanska filatelistična zveza si je stavila za nalogo, da to izdajo končno uredi in izda vzorno delo o njej. Posebni odbor dela še na tem in delo gre že h koncu.

Za sklep še nabiralcem slovenske izdaje nekoliko nasvetov, kako lahko najhitreje pridejo do zanimive zbirke te izdaje:

1. Vsako dobljeno znamko ali za prodajo določeno znamko primerjaj pri dnevnem svetlobi z znamkami iste vrednote, ki jih že imaš v zbirki.
2. Če se barva le malo razlikuje od onih v zbirki, uvrsti jo v zbirko.
3. Če je barva popolnoma ista, poglej papir z obeh strani tudi proti svetlobi in ga primerjaj s papirjem znamke v zbirki. Če je papir različen — znamko v zbirko.
4. Če sta barva in papir ista pri obeh znamkah, tedaj poglej perforacijo in vrsto gumiranja, ako je porabljena.
5. Glej, da si preskrbiš čim večje število parov znamk, ker jih boš rabil čez mnogo let ne za prodajo ali zamenjo, temveč za izpolnjenje svoje zbirke.
6. Nikdar ne trgaj znamk s pisem ali dopisnic, ker so to dragoceni dokumenti za bodočnost tvoje zbirke.

ZIMSKO JUTRO.

Risal Planina Franc,
mešč. šola v Škofji
Loki.

PETKOVŠEK ANTON, mešč. šola, Rakek :

BOŽIČNA NOČ

*Vse mirno in tiho,
vse čisto, izvirno,
vse odkriva blede luna,
in jaz premišljujem, zroč
ob oknu, v tiho jasno noč.*

*Zvezda zagori, prasne
pramen rdeč čez nebo
in tam čez daljno goro
v dalji neznani ugasne.*

*Za trenutek osvetlila
je vso pokrajino,
a ugasnila je prehitro
in tam v dalji le zazrl
sem tužno, objokano Istro.*

*Zazrl sem se v duhu,
in od daleč se je glasil
polnočni zvon kot mir bi lil
po čistem, jasnem vzduhu.*

*O zvon božični ti, v lini,
ne veš, kako si krasen v domovini!
O zvon božični ti, v lini
zapoj za hipec vsaj
našim ljudem v daljnji tujini!*

BOŽO RAČIČ:

BOŽIČNI-IN VELIKONOČNI PRTIČKI

S stara slovenska navada je, postavljati za božič jaslice. Na deželi jih postavijo v kot pri mizi in tisti kot je ves čas Božiča najbolj občudovan. Spretnke roke podeželskih umetnic in umetnikov so delale svoj čas zelo lepe papirnate prtičke, ki so bili okrašeni z različnim cvetjem in okraski raznobojnega papirja in spodaj so bile izrezane čipke. Na Dolenjskem v okolici Šmarja so bili doma slikarji, ki so poslikali na tisoče prtičkov. Danes so takšni prtički že zelo redki in videti jih je le še v Ljubljani na trgu za časa božičnega sejma. Tiskarne so prevzele ta posel in sedaj prodajajo tiskane vse po enem vzorcu. Lahko se pa napravijo prav lični in trajni prtički iz blaga. V Sičevi zbirki narodnih vzorin najdemo dovolj lepih vzorcev za takšne prtičke, ki jih lahko napravijo dekleta za božični kot ali za mizo z jaslicami. Prtički se lahko napravijo kot vezenina s križci, lahko pa se tudi nariše na platno drugačna vezenina, ki se da navezti še bolj preprosto.

Prav tako so bili svoj čas v navadi velikonočni prtiči, s katerimi so pokrivalo gospodinje košare in jerbase, v katerih so nosile na velikonočno soboto k blagoslovu potice, gnjat itd. Redke so še danes hiše, ki imajo še takšne prtičke. V zadnjem času pa prihajajo zopet v navado; nekatere vasi kar tek-

mujejo med seboj, kdo bo imel lepše prtičke. Takšnemu plemenitemu tekmo-
vanju naj bi se pridružila tudi naša šoloobiskujoča dekleta. Blago za prtičke
stane nekaj dinarjev in prav tako prejica za vezenje. Iz vsega tega pa lahko
napravijo pridne in vztrajne roke vezilje dragoceno delo, kakor napravi n. pr.
umetnik iz mrzlega mrtvega kamena dragoceno umetnino.

Narodne vezenine so pri naših južnih sestrah zelo cenjene, in hiše, ki
imajo dobre vezilje, so zelo spoštovane. Gostom, ki so deležni gostoljubja, rade
razkazujejo žene vezenine, pletenine in tkiva; svoj čas je bila navada, da je bil
vsak gost obdarovan takoj po prihodu v hišo z lepo vezeno brisačo.

Pri nas se zadnje čase zopet zelo širi smisel za lepo narodno vezenino in
razveseljivo je dejstvo, da imajo pri tej lepi akciji velike zasluge ravno me-
ščanske šole. To je najbolj zgovorno dokazala letošnja razstava ročnih del
meščanskih šol v Ljubljani. Dekleta so razstavila toliko lepega, da smo bili
tiste razstave res prav veseli.

Naj se to delo nadaljuje in naj pokažejo lepa ročna dela po naših domo-
vih, da smisel za vse lepo pri nas še živi in napreduje.

Č R N I D I A M A N T, mešč. šola, Trbovlje:

ŽIVLJENJE RUDARJA V TRBOVLJAH

Gotovo jih je mnogo, ki še niso bili v večjem industrijskem mestu; zato tudi
ne vedo, kakšno je življenje v teh krajih. Tu nekoliko vrstic o Trbovljah,
da čitatelje vsaj malo seznanim z našim življenjem.

Trbovlje so važno industrijsko mesto z rudnikom za premog in cemen-
tarno. Imajo obliko velike kotline, katero zapira na vseh straneh nizko
hribovje.

Življenje je pestro in ni tako enolično kot po drugih krajih. Zjutraj, okrog
šeste ure gredo cele trume delavcev in delavk na delo, pa najsi bo vreme
lepo, deževno ali viharo. Nihče izmed njih ne ve, ali se bo vrnil domov; kajti
rudar je vedno v smrtni nevarnosti. V rovih kopljejo in delajo sključeni do
dveh popoldne. Nato se vračajo domov trudni in izmučeni. Doma čaka moža
žena s kopico otrok. Po bornem kosilu ostane mož doma pri družini. Kljub
temu, da vlada velika revščina, je vendar večina družin srečna, ker vlada med
njimi mir in ljubezen. Ko pride plačilni dan, prinese mož borno plačo ženi,
da more kupiti živeža. A včasih se zgodi, da dobi delavec tako majhno plačo,
da z njo ne more preživeti družine. Zato odide ves obupan v krčmo in zapije
ves svoj štirinajstdnevni zaslužek, da vtopi jezo v vinu in žganju.

Ne sme se pa misliti, da se delavec ne izobrazuje. On ima svoja društva
in organizacije. Poleg tega so v Trbovljah tri čitalnice in telovadno društvo.
V Trbovljah sta dve osnovni šoli, ena na Vodah, druga v trgu, in meščanska
šola, kjer se izobražujejo rudarski otroci. Ponos trboveljske doline pa so naj-
lepša poslopja: izolirnica, nova bolnica in meščanska šola.

Kdor je bil v Trbovljah le enkrat, temu ostane slika trboveljske doline
in njenega pestrega življenja trajno v spominu.

Naj ne bo dijaka brez mladinskega lista „R A Z O R I“!

KAKO BI UREJEVALI „RAZORE“ ...

V uvodnem pismu »Razorov« (I. letnik, 1. številka) je g. urednik dal jasno smer in načrt novega mladinskega lista »Razorov«: ... zate mladina, je še ponekod ledina. Orali bomo povsod. Novih, svežih razorov hočemo ... hočemo preorati srca in vzbuditi spoštovanje do rodne materine hiše in usmiljenje do sočloveka; hočemo bistrosti o vsem, kar se poraja novega z delom in časom, s srcem in umom ...

»Razori« naj bi globoko razorali naša srca. Marsikateremu, ki se poslavlja od šolskih klopi, naj bi »Razori« razširili izobrazbo duha in izklesali njegov značaj. Pa ne samo takemu, tudi vsakemu dijaku naj bi bili »Razori« duševna hrana in duševno razvedrilo.

Kakšni pa naj bi bili »Razori« po mojem okusu? Prvič poskušam biti urednik mladinskega lista. Vem, da je to delo težavno in da je vsakemu čitatelju težko ustreči. Ta bi želel samo povesti, oni vse za zabavo, tretji same ilustracije in slike, resnejši različne razprave.

Urednik mladinskega lista mora zadeti v črno, če hoče zadovoljiti mlade čitatelje. Mladina ima svoj duh, duh, ki hoče prodreti v vsako božjo stvarco in ji priti do dna. Temu duhu se mora urednik prilagoditi.

Ko listam po prvem letniku »Razorov«, vidim, da je v vsaki številki nekaj iz ročnega dela. Prav je, da se nekoliko spoznamo s tem delom. Mislim, da je dovolj kratek članek iz te panoge. Prav tako je z 2. in 3. letnikom. Preveč je tega gradiva. Morda bi se dalo kaj koristnejšega postaviti na ta mesta. G. urednik pravi v 1. letniku, da namerava ubrati bolj praktično in delovno smer. Vsakega nekaj!

Uvod lista je treba posvetiti mladini. Za mladinski list je najvažnejša povest, ki je pisana v zdravem duhu, ki priklene nase mladega čitatelja. S tem nam je bilo zelo poskrbljeno. Čitali smo »Zaklad v Emoni«. Dalje je potrebno, da se spoznamo z našimi velikimi možmi: pisatelji, pesniki, slikarji in kiparji. Mladino zanima razvoj tehnike, kemije, fizike in astronomije. Mladina rada potuje. Lepi potopisi poživijo list. V listu naj bi se vrstili prispevki mladine. Sestavke naj bi krasile slike. Dogodki z vsega sveta zanimajo mladino. Platnice naj bi bile za zabavo.

Tako bi sestavil jaz »Razore«. Seveda je potrebna raznolikost pri posameznih številkah lista. Naš g. urednik nam je podal vse, kar je bilo v njegovih močeh. Upam, da bo g. urednik ustregel moji in želji marsikaterega naročnika »Razorov«.

»Razori« naj bodo res podobni sejalcu, ki seje med nas, mladino, zrna, ki bodo rodila obilen in dober sad!

Bischof Bruno, dijak real. gimn. v Ljubljani.

V četrto leto gredo »Razori«. Čedalje bolj se izpopolnjujejo, tako, da od leta do leta privabljajo čitatelje. Želimo temu, mladini potrebnemu listu kar največje uspehe!

Zgodovinski roman »Zaklad v Emoni« je posegel stoletja nazaj v življenje starih Slovanov. Potopisi nas vodijo po širnem svetu; nam prikazujejo ljudstvo, njih običaje, bivališča. Različni sestavki popisujejo vse mogoče stvari;

znamenite može, razne zgodovinske jubileje, prirodo in drugo, kar zanima čitatelja. Okusno izdelani ovitki dajejo lepo lice listu s svojimi slikami. Marsikateri čitatelj seveda najde še nedostatke, ki pa se dajo izpopolniti.

Tako bi bilo dobro, da bi bilo več o tehniki, arhitekturi, raznoterostih iz sveta, ki so sedaj na ovitku, ker da marsikak naročnik list vezati in pri tem izgubi platnice. Na platnice bi lahko prišlo kaj drugega, ki čitatelj lažje pogreša. (Smešnice, šah, filatelija i. dr.) Želja vsakega je tudi, da bi čitatelji imeli svoj oddelek, v katerem bi imeli prostor sestavki, ki so jih oni sestavili. Mnogi se tudi pritožujejo nad ceno, ki je za marsikoga previsoka. Da bi bila cena listu vsaj kakor je bila prvo leto, kljub temu, da je bil boljši papir!

Če bi bil jaz urednik? Vodil bi list kakor doslej, samo da bi upošteval to, kar sem zgoraj navedel.

Petkovšek Anton, mešč. šola, Rakek.

»Razori« so zares priljubljeni med dijaštvom srednjih šol. Prinašajo lepe in poučne spise, opise krajev, gora in rek, ne manjka pa tudi zanimivih povesti.

Zdi se mi pa, da bi dijaštvo lahko mnogo bolj sodelovalo oziroma dopisovalo. Koliko zanimivega, koliko žalostnega, pa tudi veselega doživljamo! Imamo morda sestro ali bratca, morda ptičice, morda živali? Koliko bi se že tu našlo zanimivega! Ali pa hodimo na izprehode, na izlete. Ali nam ne nudi narava mnogo? Ona nas poživlja in navdušuje; vodi nas k novim uspehom. Zakaj ne bi »Razori« prinašali tudi doživetja v šoli, o naših uspehih, pa tudi naših — neuspehih. Listu bi lahko zaupala svoje neznanje, dasiravno mi je sicer najljubše, da o tem molčim. Vesela sem in hvaležna g. uredniku, da nam je dal priliko, da izrazimo svoje mišljenje oziroma želje. Vem, da bo težko ustreči — časi so slabi. Želimo namreč, da bi »Razori« izhajali dvakrat na mesec. Čitamo jih tako radi, a mesec je zelo, zelo dolg in čakati moramo celo večnost, da izide nova številka.

Skromne so naše želje, a bojim se, da se še te težko uresniči.

Danica Kadunec, dijakinja v Ljubljani.

Mi dijaki smo dobili v »Razorih« učitelja, ki nas ne le izobražuje, ampak nam kaže pot v življenje. Čeprav je še mlad, ima vendar v sebi krepko voljo.

Zunanja oblika lista kaže, koliko truda ima urednik. Naslovne slike, slike iz narave, mesta in slavnosti — vse to priča, da je list moderno zamišljen.

Ko si ogledaš list, se kar ne moreš načuditi, ker je res mnogo pisanega. Pesem, zgodovinski roman, mnogo sestavkov iz prirodopisa, spisi o potovanju, ki pa so včasih dolgočasni. Preberem jih vseeno. Obletnico slavnega moža opisuje list zanimivo. Nekatere poučuje list o sadjarstvu in vrtnarstvu. To je zlasti za one, ki ljubijo vrt. Zanimivo je branje vraz; uporabljam jih pri kakih pravljicah. Pri vsaki številki so na platnicah uganke in skrivalnice in mnogo zanimivosti iz vsega sveta.

Kdor ima ves letnik, je pač lahko vesel, zakaj v njem ima vse, kar rabi, da se izobrazi v dobrega in pametnega človeka. Lepemu slovenskemu listu še mnogo uspeha!

Ocvirk Vasilij, mešč. šola, Vič.

Lahko rečemo, da smo dolgo pogrešali dobrega in nam primernega mladinskega lista. Sicer smo imeli in še imamo različne liste, toda takega, ki bi nam ustrezal, le nismo imeli. Zato se je vedno jasneje izražala želja po nam primernem listu. To željo so mogli spolniti le »Razori«.

Kar je spisov v »Razorih«, so vsi jako prikladni in za nas zanimivi. Posebno mi je ugajala povest Ilke Vaštetove »Zaklad v Emoni«, ki nam živo prikazuje življenje in delovanje naših pradedov v njihovi domovini. Jako dobri so tudi različni potopisi. Zbujajo mi željo do potovanja po naši lepi domovini.

Tudi kar je ročnega dela mi ugaja, ker mi vzbuja smisel do nekaj samostojnega in koristnega. Zelo zanimive so različne uganke in križanke, ki nam nudijo precej razvedrila. Ko pride dijak po peturnem sedenju v šoli domov, pa vzame kaj takega v roke, da se malo razvedri. To je res prijetno!

Razen tega se moramo zahvaliti tudi našim gospodom književnikom za njih trud in dobro voljo.

Oblika lista je kljub temu še primerna, četudi je nekoliko slabši papir kot v I. letniku.

Pogrešam pa resnejših mladinskih spisov. Zato kličem »Mladina, vsi na delo, da bodo naši »Razori« še lepši, še zanimivejši in še popolnejši!« Moja želja je, da bi vsi naročniki (ce) lista delali na to, da se list razširi in dvigne!

Devetak Jurkica, mešč. šola v Ribnici.

Ne vem, kako naj zapišem. Ti nisi ne stric Matic ne Kotičkov striček. Rad bi te poznal. Povej nam, kdo si in kakšen si. Mislim, da imaš velika učena očala.

Pišoš, naj povemo, kako nam ugajajo »Razori«. Povem ti to, da tvoje »Razore« še moj ata čita. In sestra. Tudi jaz jih imam rad. Samo več pravljic in pesmic bi rad. Pa preveč besed je včasih, ki ne vem, kaj pomenijo. Tudi bi rad, da bi »Razori« imeli oglase, kakor si obljubil. Jaz bi rad zamenjal nogometno žogo za kako lepo knjigo. Moj prijatelj Juvanc je dejal, da ima še skoraj nove orglice, ki se jih je pa naveličal. Kupil jih je za 25 Din. Rad bi zanje dobil pravljice ali pa povesti.

Prosim te, priobči to mojo kritiko v »Razore« in te pozdravljam.

Branko Levstik, I. raz. II. real. gimn. v Ljubljani.

Odkar izhaja Vaš cenjeni list, sem Vaša zvesta naročnica. Vendar pa se šele sedaj prvič oglašam. Ne bom na drobno opisovala, kaj mi ugaja in kaj ne, marveč Vam hočem na kratko povedati svojo željo. Predvsem bi rada, da bi list prinašal kaj več za dekleta. Zlasti o ročnem delu in gospodinjstvu. Radi tega so mi tudi številke prvega in tudi drugega letnika bolj ugajale, kot pa lanske in letošnje.

Prosim Vas, da bi moje pismo ne romalo v koš, ampak da bi moji želji čimprej ugodili.

Cepuš Elizabeta, dijakinja, Laško.

ODPRAVA BRADAVIC.

Na Krasu ni izvirne vode. Zato so imeli včasih velike luže, kale imenovane, kjer so napajali živino. Danes imajo več vodnjakov in ponekod še celó vodovode, ob katerih napajajo živino.

Pastir Martinov Tonček je imel na rokah vse polno bradavic. Ko greva neko nedeljo od maše proti domu, opazim, da nima več bradavic. Na vprašanje, kako si jih je odpravil, mi odgovori, da jih je nekomu izročil. Mučila me je radovednost, kako je to napravil, zato sem toliko časa tiščal vanj, dokler mi končno ni povedal.

»Če boš molčal kot grob, ti povem, ker sva prijatelja,« prične Tonček. »V drenovem grmu sem poiskal lepo palico. Nato sem si preštel bradavice na obeh rokah in napravil na palici v obliki špirale toliko vrezov, kolikor je bilo bradavic. Ko sem potem napajal živino na — kalu, — sem igral s to palico po vodi in blatu in jo končno zapičil v blato, ne da bi me kdo opazil. Nato sem odgnal živino domov. Nekdo je to palico vzel in ž njo tudi moje bradavice; ker kakor vidiš, jih nimam več,« konča Tonček.

Nisem mu verjel, a bradavic le ni imel več. Zato ga vprašam, če si jih ni s čim mazal. Odgovoril mi je, da jih je prej mazal z raznimi »žavbami«, a da vse te niso nič pomagale.

Ko pa stopam drugo nedeljo od maše za sosedovo Francko, slišim, da ji Lukmanova Urška zadovoljno pripoveduje, kako si je ona odpravila bradavice na levi roki. Tudi ona je preštela bradavice, vzela nit in napravila na njej toliko vozlov, kolikor je bilo bradavic; ob luninem mlaju je pa to nit neopazeno zakopala pod kap sosedove hiše. Kakor so vozli v zemlji trohneli, tako so izginile bradavice na roki. Francka jo je sicer verno poslušala, a vendar jo je vprašala, če si je bradavice prej s čim mazala. Urška ji odgovori, da je bradavice mazala z neko mastjo in jih še celo žgala z dušikovo kislino. Francki je bilo sedaj jasno, da so bradavice izginile radi masti in kisline, ne pa radi Urškine vraže.

Nekateri bradavice še celo prodajo na ta način, da s krvjo iz bradavic namažejo toliko dinarjev, kolikor imajo bradavic. Te dinarje raztrosijo po poti. Kdor jih pobere, dobi bradavice; a lastnikom dinarjev izginejo.

Drugi vtaknejo ob polni luni roko z bradavicami v mravljišče. Ko je roka polna mravelj, jo izmaknejo; mravlje pomore in ž njimi drgnejo po bradavicah.

Iz vseh teh vraž vidimo, da so ljudem bradavice zelo neljube in da jih skušajo na razne načine odpraviti. Bradavice odpravimo s primernimi zdravili, z vražami pa jih ne moremo.

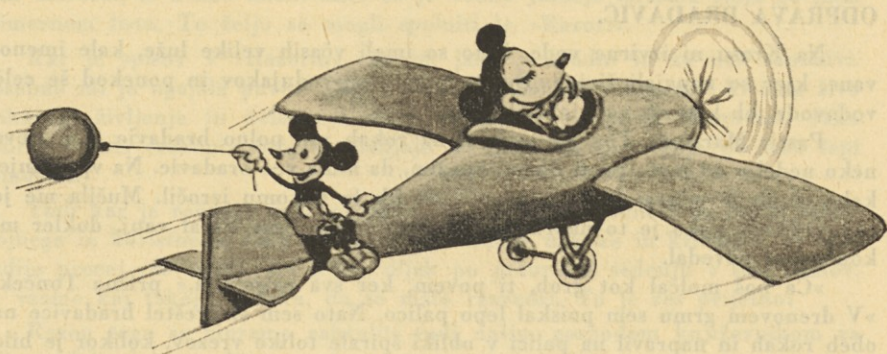
PRAZNE VERE IN VRAŽE V BELI KRAJINI.

Nikjer nimajo ljudje toliko praznih ver in vraž kakor v Beli Krajini. Ako bi vse zbrali in napisali, bi jih bila cela knjiga. Zato jih objavljam le nekaj:

Na dan pred sv. Rešnjim Telesom in na Binkošti ne sme biti nobena krava po sončnem zahodu zunaj; a na dan sv. Rešnjega Telesa in o Binkošti tudi ne pred sončnim vzhodom, sicer jih pomolzejo copernice.

Na veliki petek se ne sme orati in zemlje na nikak način preobračati, sicer se ne bi zemlja 7 let spočila in bi slabo rodila.

Če kdo pride v tujo hišo in hoče oditi, ne da bi se vsedel, mu zamerijo, ker so mnenja, da jim odnese spanje.

MIKI MAUS

alo jih je izmed vas, ki bi še ne videli v kinu Miki Maus. Kdo pa je to, ta Miki Maus? Beseda »Maus« je angleška, piše se »mouse«, izgovori se maus kakor v nemškem jeziku in pomeni miš. Torej bi bila ta Miki maus naša Miki miška ali miška, ki ji je ime Miki. O, saj vem, da jo poznate! Miška s hlačicami, copatkami in rokavicami! In dolg repek!

Kako je nastal film o Miki miški? Prvi je narisal ta film ameriški risar Volt Dizni (angl. Walt Disney).

Ta Dizni je bil nameščen pred kakimi 10 leti kot risar reklamnih plakatov v ameriskem mestu Keuzes Siti-ju (Kausas City). Dobival je tedensko 10 dolarjev. Pa je izgubil kmalu ta zaslužek in se je napotil, da si poišče posla, v filmsko mesto Los Endžilis (Los Angeles). Tu se je najprej naučil, kako je fotografirati filme. Pri tem pa se je domislil, da bi mogel izdelovati tudi filme, ki bi bili narisani, to so tako zvani trik-filmi. In res je narisal neko dogodenco, pri kateri je bila miška narisana kakor dvonožec in oblečena kakor človek. Ime ji je dal Miki. In to Miki miško je narisal na mnogo, mnogo slik, tako da je na vsaki sliki prikazal le del giba. N. pr. samó en gib (dviganje roke, odpiranje ust) je narisal na približno 30—40 slik, tako, da je na vsaki sliki roka nekoliko više dvignjena ali da so usta bolj odprta. Te sličice je po vrsti fotografiral na filmski trak, in ko se je ta trak (film) hitro zavrtel v aparatu pred povečevalom, je videl na platnu vse gibe take, kakor da bi bili fotografirani živi. Ko se mu je to posrečilo je Dizni osnoval delavnico za izdelavo takih trik-filmov. To se je zgodilo 1. 1928. Tedaj je delal sam z nekaterimi dobrimi risarji, ki so pa glavno osebo. Miki, miško, vsi natančno risali v vseh njenih delih (ko govorijo, ko se smeje, ko teče, ko poje itd.).

Tako je Dizni s svojo Miki miško uspel. Ime Miki miške pozna danes že ves svet. Kmalu je moral Dizni ustanoviti celo tvornico teh trik-filmov, v kateri je zaposlil poleg navadnih delavcev tudi 20 akademskih slikarjev, 50—60 spretnih risarjev in še 30 drugih umetnikov (muzikov, pevcev itd.).

Walt Disney.

ŠALJIVI SLIKAR

V Nürnbergu je živel v 18. stoletju slikar, ki so mu poverili predstojniki stolnice mnogo cerkvenih del. Leta 1746. je poslal gospodom predstojnikom takle račun:

Po naročilu gospodov predstojnikov stolnice v Nürnbergu sem izvršil sledeča popravila:

Spremenil 10 zapovedi in šesto osvežil	2 gl 24 kr*)
Desnemu razbojniku napravil nov nos in mu nategnil prste . . .	1 gl 30 kr
Petru vstavil nov zob in osnažil petelinu perje	1 gl 30 kr
Razširil nebo in nažgal nove zvezde	2 gl 15 kr
Peklenski ogenj povečal in naredil Satana bolj divjega	1 gl 12 kr
Judeževih 30 srebrnikov posrebril	0 gl 45 kr
Levemu razbojniku napravil obupan obraz in ga obrnil	2 gl 12 kr
Poslednjo sodbo napravil bolj strašno	1 gl 40 kr
Podaljšal konec sveta	2 gl 45 kr
Rdeče morje, ki je bilo umazano, prečedil	3 gl 17 kr
Slepemu Tobiji novega ptičjega blata na oko namazal	0 gl 10 kr
Elijevim konjem napravil nove podkove in pot v nebo izboljšal . .	2 gl 15 kr
Napravil Jožefov obraz bolj nejevoljen	5 gl — kr

Nürnberg, dne 1. marca 1746.

I. F. Marquard,
slikar cerkve sv. Duha.

BRZINE V SPORTU

Od 6 do 709 km.

S sportom bo pojem brzine vedno v tesni zvezi, kajti, pri večini sportnih tekem odločuje največja hitrost. V zadnjih letih so se strojni pripomočki za gibanje tako izpopolnili, da je mogoče z njimi doseči naravnost fantastične uspehe. Pomislimo samo na absolutni brzinski rekord, ki ga je postavil italijanski letalec Agello s 194 m na sekundo, kar bi ustrezalo povprečju 709'209 km na uro! Ali pa vzemimo rekord angleškega avtomobilskega dirkača Malcolma Campbella, ki je vozil zadnjič z brzino 485'175 km na uro ali 135 m na sekundo!

Zanimiv pregled o človeških brzinskih rekordih s strojnimi pripomočki in brez njih, nam daje naslednja statistika:

V plavanju prvači Američan Peter Fick s 100-metrskim crawlom v 56'6 sek. ali z brzino 6'537 km na uro.

V hoji Italijan Altimani na 1000 m s časom 3:35'6 ali 15'267 km na uro.

V teku Američan Peacock na 100 m s časom 10'2 sek. ali 35'294 km na uro.

V drsanju Norvežan Engnestangen na 500 m z 42'5 sek. ali 42'353 km na uro.

V kolesarenju Francoz Michard na 500 m z 29'8 sek. ali 62'283 km na uro.

V kolesarenju z motornimi koračniki Belgijec Vanderstuyft s 122'771 km na uro.

Na saneh Američan Heaton s skeletom z brzino 124'400 km na uro.

Na smučeh Avstrijec Gasperl s brzino 136'300 km na uro.

Na motornem čolnu Američan Gar Wood s 200'899 km na uro, in sicer na progi 1 morske milje.

Na motornem kolesu Nemec Henne z 246'238 km na uro, in sicer na progi 1 km.

Na avtomobilu že omenjeni Malcolm Campbell na progi 1 angleške milje.

In na letalu Agello na progi 3 km.

Dosti več v posameznih disciplinah človek menda ne bo mogel doseči, kvečjemu v tistih, kjer se dajo strojni pripomočki še izpopolniti.

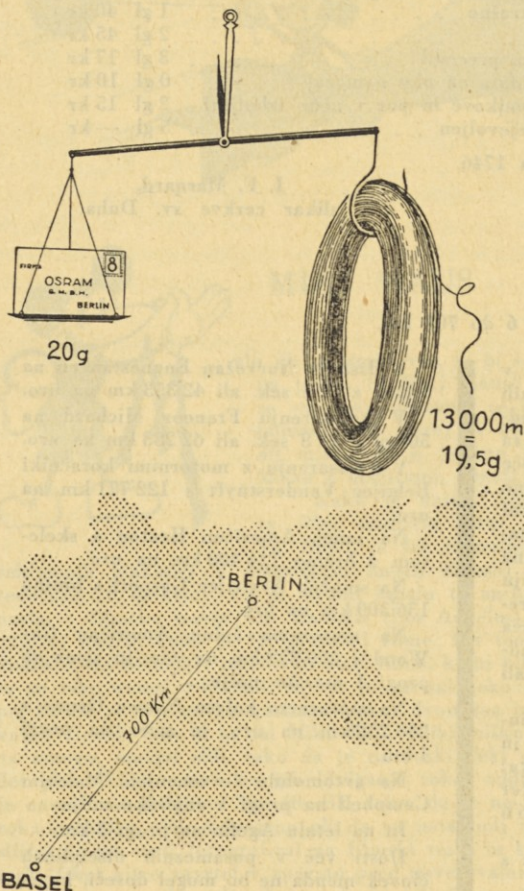
*) gl = goldinar, kr = krajcar.

ZA ŠALO

Če koga hudo glava boli, posebno ena stran čela, so mnjenja, da je tega nekdo uročil. Urok preženejo na ta način, da denejo v vodo v posodi najprej 3, potem 5 in nazadnje 7 žarečih ogljev. Če v vodo vrženo oglje glasno zacvrči in pade na dno posode, je ta gotovo uročen. Bolnik drži sedaj glavo v tej nastali sopari pogrnen čez glavo z rjuho. — Drugod takega bolnika tudi kadijo z blagoslovljenim oljčjem in z vejicami iz velikonočnih buter.

TANJŠE KOT ŽENSKI LAS

Priroda ima še mnogo tanjših niti nego je las. Pomislite samo na pajčevino in na niti, ki jih ustvarja sviloprejkica. Tudi tehnika premore skoraj toliko. Umetna svila ne zaostaja danes prav nič za naravno. A to je izdelano iz razmeroma mehke snovi. Vse težje pa je izdelovanje pretankih kovinskih niti, ki jih uporabljamo danes v električnih žarnicah. Če je povprečen las tako tenak, da tvori 16 leg šele širino enega milimetra, potem ga umetno izdelana volframova žica v žarnici visoko presega, saj je nje debelina komaj šestina lasne debeline tako, da bi bilo treba vzporediti 100 žic za širino enega milimetra. Tako žico si bolj nazorno predstavljamo, če pomislimo, da tehta

1 km volframove žice le $1\frac{1}{2}$ grama, torej 13 km dolga žica manj nego 20 gramov. In pri tem moramo vedeti, da je kovina volfram skoraj tako težka kakor zlato. En kilogram take žice bi bil prilično 700 km dolg. Tak kos žice bi segal od Basla do Berlina. Če bi navili žico v tesnih ovojih na vretence, bi bilo v širini enega centimetra 1000 ovojev.

Izdelovanje volframove žice je tehniški čudež, zakaj ta kovina je skrajno krhka in se ne da vleči kakor baker ali zlato. Bog zna, koliko neuspešnih poizkusov je bilo treba, predno so tehniki krhko kovino tako priredili, da je postala vlačna in skoraj neizkončno raztegljiva. Danes je to delo sicer rešeno do največje popolnosti, a tvori vzlic temu velezanimiv del v fabrikaciji današnjih žarnic.

Volfram je skrajno trda kovina. Zato ne moremo vleči omenjenih pretankih žic skozi jeklene matice, ampak so zato potrebne matice iz najtrše snovi, ki jo poznamo — iz dijamanta! In kdo ve, kolikokrat mora preiti nekaj milimetrov debela palica iz volframa skozi vedno tanjše luknjice, predno doseže debelino ene stotinke milimetra.

Če človek globlje pogleda v ustvarjanje tako vsakdanjih izdelkov današnje dobe, šele prav spoštuje izdelke in njih ustvaritelje tehnike.

ČUDA TEHNIKE

V nekem solnem rudniku so si izdelali delavci v prostem času slavnostno dvorano 180 m globoko v zemlji. Nad dvorano teče velika reka. Dvorana je 24 m široka in 28 m visoka. V nje stene so vklesane udobne celice z okraski iz žive rude. Vse je izdelano s preprostim rudarskim orodjem.

Statistika nam pove, da je bilo ob koncu leta 1934. na svetu 35 milijonov motornih vozil. Na posamezne dele sveta odpade od te ogromne množice sledeča množina vozil: Amerika 26'6, Evropa 6'56, Afrika 0'41, Azija 0'54 in Avstralija z otoki 0'8 milijonov. V Evropi prednjači Francija z 2'04, nji pa sledijo Anglija z 1'88, Nemčija z 0'78, Italija z 0'37, evropska Rusija z 0'18 in Španija z 0'17 milijonov vozil.

Najmanjši dinamo je pred kratkim dovršil madžarski elektrotehnik Istvan Zimmermann. Strožček je komaj tako velik kakor muha, pa se le vrti, če ga priključimo na električni tok.

SESTAVLJANKA.

Cotišč Božo, dijak III. drž. real. gimn. v Ljubljani.

Rešitev za novembersko številko.

B	O	Ž	I	Č
D	R	I	N	A
L	O	V	E	C
D	L	E	T	O
G	O	L	E	N
G	L	A	V	A
V	O	J	A	K
S	L	U	G	A
P	O	G	A	N
S	L	O	G	A
G	O	S	L	I
K	O	L	A	R
D	R	A	V	A
K	O	V	A	Č
G	R	I	Ž	A
J	A	J	C	E
B	R	A	N	A

DEVET KVADRATOV.

Rešitev naloge v 3. številki Razorov.

Najmanjše število premestitev je v rešitvi: 2, 78, 156, 39, 4. Po kratkem računu lahko vidiš, da je $78 \times 2 = 156$ in $39 \times 4 = 156$. Premestiti je bilo treba le 3 kvadrate. Možne so še druge rešitve, a je treba za nje več premestitev. Poizkusi!

2 78 156 39 4

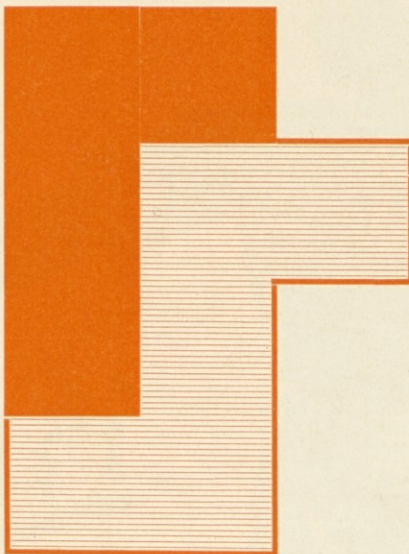
Tole dogodbico, ki se zdi da je mešanica iz več jezikov, je poslal Sirob Cnihob z Akekar:

Akčjaz mes lediv.

Ok mes lib an utelzi mes lediv, okak es je jaken agevajr olinagz. Ortih ni ondiverp mes es lažilbirp. Ok mes tipotsirp, ej oliniš omim enem. Lib ej kečjaz. Ulamk es ej livatsu. Otan ej lepan asešu ni lavokšulsirp. Ok ej ejtsil olemušaz dop imijom imagon, es ej tepoz litsups v rid. Rokak ad is ej lilsim: »V uket mes mav ap retsjom jak!« Tarknean mes ag libugzi derpzi ičo.

Ministrstvo prosvete je z odlokom P. br. 19.462 od dne 30. VI. 1934. l. priporočilo list »Razori« za vse nižje srednje in meščanske šole!

Naloga za izrezovanje in sestavljanje.

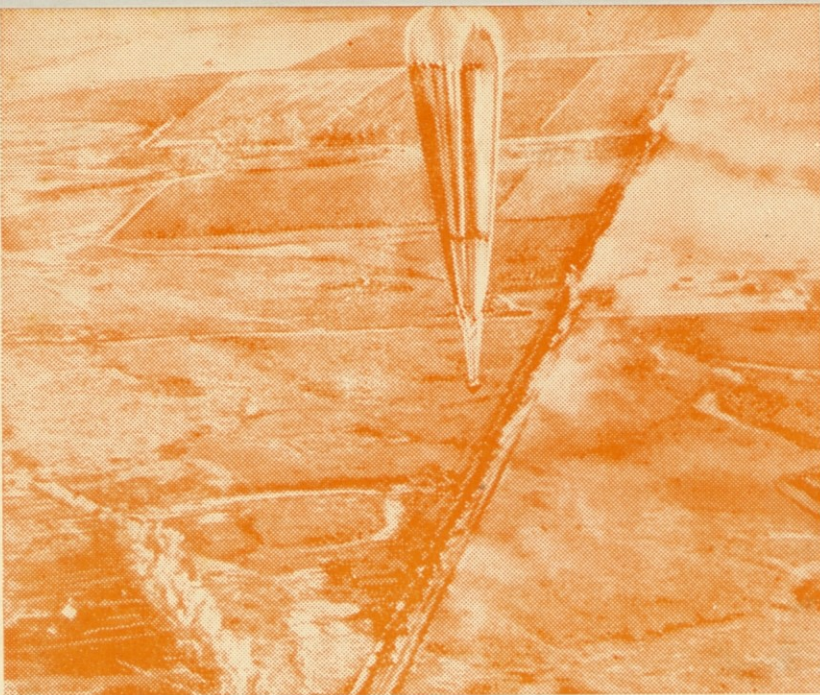

Nariši na tanko deščico sledeča dva lika. Pri risanju moraš uporabljati risalni trikotnik in merilo. Temni lik je sestavljen iz štirih, svetli iz petih kvadratov. Vsak lik nariši po štirikrat in izreži nato posamezne like z žagico izrezovalko. Manjše like pobarvaj s tušem, večje s kako svetlo barvo. Sedaj sestavi iz vseh osmih likov en sam kvadrat. Za lažje delo moraš like primerno povečati.

REBUS.

(Anžič, dijak v Ljubljani).

ČUDOVITOST TEHNIKE.

Prva slika zanimivega rekordnega poleta ameriških letalcev Andersona in Stevensa s stratosfernim balonom „Explorer 2“, ki sta z njim dosegla višino 22.256 metrov. Slika kaže balon po uspelem vzletu kratko pred pristankom.

MOZAIK.

šumnik
nasprotno od vojne
srbska jed
žensko ime
glasbilo (staro)
nenadna smrt
svetopisemska oseba
se vrtil
domača žival
del živali

Po sredi navzdol čitaš opomin ki ga mora izpolnjevati vsak naročnik „Razorov“.

POSETNIKA.

G.

MAKS DILINEKUDER

Slatina.

Kaj je ta gospod po poklicu?

SKRIVNOSTNI NAPIS.

N, j, n, b, d, j, k, b, r, z, m, l, d, n, s, k,
g, l, s, t, r, z, r,

a, c, o, i, a, a, e, a, i, e, a, i, a, a, o, i.

Iz teh črk sestavi vzklik.

(Sestavil Ocvirk Vasilij, mešč. šola, Vič.)

NAŠA MESTA.

(Priobčil M. K.)

IV.

Premikalnica.

V I Š E G R A D
P O D K L O Š T E R
S O L N O G R A D
B A F F I N
J A J C E
P L A N I N A
S T A R I L O G
D O B R N A
M O S K V A
P A R D U B I C E

V dveh navpičnih vrstah dobiš po premikanju besed imeni dveh mest v dravski banovini. Prvo je med najstarejšimi, drugo med najmlajšimi.

Esperanto ali Ido?

(M. K.)

KAO ŠREBE TELO NAGUKO VRANOPIL. ŠIMA ŠTEVIRE.

Prestavi v vsaki skupini črke, da dobiš pravilne besede.

OGLAS

Zamenjam stari denar za znamke. In sicer: dam okoli 100 komadov kovanega in okoli 20 papirnatega raznih držav. Jaz pa bi rad za to znamke: Čile, Nova Zelandija in raznih prekomorskih. Od Čila in Nove Zelandije po kakih pet, a prekomorskih kakih 100. — Boris Bohinc, mešč. šola, Rakek.